

Singles **jako fenomén současného životního stylu**

Lada Pivodová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lada Pivodová**
Osobní číslo: **H128460**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Singles jako fenomén současného životního stylu**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na střední dospělost v souvislosti s vývojem a současnými trendy v oblasti partnerství a životního stylu;
- na fenomén singles (historicko-vývojové souvislosti, teorie a pohledy různých autorů, důležité aspekty ovlivňující singles);
- na motivy a vlivy singles, příčiny vzniku a udržování tohoto životního stylu;

Součástí práce bude kvalitativní výzkum zaměřený na odhalení a pochopení příčin, které vedou jedince k volbě životního stylu singles a porozumění motivům, které je v tomto stylu života udržují.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DUFFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ. Sociologie životního stylu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008.

GIDDENS, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999.

HELUS, Z. Osobnost a její vývoj. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006.

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003.

MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006.

SAK, P. Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 2000.

ŠVARČÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007.

RADIMSKÁ, R., TOMÁŠEK, M. "Singles nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice". Gender, rovné příležitosti, 2003a, 1-2, s.10 - 12.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 20. 1. 2016

LANA DIVOKOVÁ
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje fenoménu singles, který se v dnešní společnosti vedle kohabitace stává stále častější formou životního stylu. Kromě samotného singles života se práce zabývá dospělostí v její tradiční podobě, ale také v podobě moderní. Právě moderní dospělost je jedním ze znaků transformace společnosti a postupné individualizace, toto téma je rovněž obsahem teoretické části. Druhá část práce je věnována vlastnímu výzkumnému šetření, které bylo provedeno na vzorku jedinců vykazujících znaky singles generace.

Klíčová slova: fenomén singles, dospělost, individualizace, partnerské vztahy

ABSTRACT

This bachelor work explores the phenomenon of singles that in today's society alongside cohabitation is becoming increasingly common form of lifestyle. In addition to the singles life work deals with maturity in its traditional form, but also in the form of modern. This modern adulthood is one of the signs of a gradual transformation of society and individualization, this topic is also in the theoretical part. The second part is devoted to the research, which was carried out on a sample of individuals exhibiting signs of singles generations.

Keywords: phenomenon singles, adulthood, individualization, relationships

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Aleně Plškové, vedoucí mé bakalářské práce, za odborné vedení, trpělivost a cenné rady.

Také děkuji všem svým blízkým, kteří mě po celou dobu studia podporovali a dodávali optimismus.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DOSPĚLOST	11
1.1 VÝVOJOVÉ CHARAKTERISTIKY DOSPĚLOSTI	12
1.2 PRÁCE A KARIÉRA	14
1.3 VOLNÝ ČAS	17
1.4 PARTNERSKÉ VZTAHY	18
2 PROMĚNY PARTNERSKÝCH VZTAHŮ	22
2.1 INDIVIDUALISMUS	23
2.2 VZTAHY A RODINA	24
2.3 ZMĚNY NA PRACOVNÍM TRHU.....	26
2.4 ALTERNATIVY V SOUŽITÍ.....	28
3 SINGLES V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	32
3.1 TYPOLOGIE SINGLES	33
3.2 SINGLES V ČR	34
3.3 MOTIVY SINGLOVSTVÍ.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	39
4.1 CÍLE A METODY VÝZKUMU	39
4.2 VLASTNÍ VÝZKUM	40
4.3 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	44
Postoje 45	
Zkušenosti	56
Profese a volný čas	60
Budoucnost.....	62
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM OBRÁZKŮ	71
SEZNAM TABULEK	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

Motto:

„Nakonec zůstává přece jen každý sám, takže vlastně hlavní problém tkví v tom, kdo je ten, s kým má člověk zůstat, zůstane-li sám“.

Arthur Schopenhauer

ÚVOD

Mezilidské vztahy patří mezi nejdiskutovanější oblast v lidském životě. Řešíme je v osobní rovině, řeší se v médiích, jsou zdrojem našich radostí i problémů. Z hlediska historie prošly partnerské a rodinné vztahy několika proměnami, od uzavírání sňatků z materiálních důvodů, přes tradiční dělení na mužské a ženské role, až po současnou podobu vztahů založených na kvalitativních aspektech. Od 90. let se začal proměňovat pohled na partnerství a rodinu i v naší zemi. Dospělý člověk, ačkoli je z hlediska vývojových charakteristik dospělý, oddaluje závazky. Děje se tak nejen proto, že by se stal pohodlným, ale díky možnostem, vzdělávání a nabývání zkušeností si uvědomuje, jaký dopad tyto závazky mohou mít pro jeho život. Společnost se individualizovala, což nutně neznamená sobecké smýšlení a svobodomyšlné jednání, nýbrž možnost rozhodovat se o svém životě dle vlastních postojů a hodnot. Tolerantnější a uvolněnější doba od předsudků poskytuje společnosti vyšší míru variability v její struktuře. Kromě stále častějšího nesezdaného partnerství či partnerství registrovaného se tak postupně začala vymezovat skupina jedinců, kteří partnerský vztah ke svému životu nepotřebují. Žijí jako singles. Jsou obklopeni přáteli, noří se do své kariéry a partnerský vztah mění za kamarádství „s výhodami“. Je to však dostatečná definice generace singles? Opravdu chtějí být všichni jedinci žijící sami bez partnera? Pokud ano, co k tomu dnešní třicátníky vede?

V bakalářské práci se budu věnovat fenoménu singles. Tento životní styl je spojován s mladší až střední dospělostí, proto bude první kapitola zaměřena na základní přehled teorií o vývojové fázi dospělosti. V druhé kapitole se budu věnovat proměně v partnerských vztazích, se kterou souvisí především změny v samotných znacích dnešní dospělosti, s procesem individualizace a změnami na pracovním trhu. V poslední kapitole teoretické části se budu zabývat již samotnou singles generací.

Druhá část práce bude zaměřena na vlastní výzkum. Nejprve popíši cíle a metodologii výzkumného šetření a poté budu interpretovat analyzovaná data. Na závěr se pokusím

o zodpovězení otázek, které jsem si na počátku šetření dala a to sice „*jaké jsou příčiny vzniku singles života a jaké motivy jedince v tomto životním stylu udržují?*“

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOSPĚLOST

První kapitola práce se bude věnovat bližší charakteristice vývojového období dospělosti, neboť právě ta se váže k cílové skupině, o které bakalářská práce pojednává. Singles, tedy jedinci, kteří žijí solitérním stylem života, je sice těžké vymezit z hlediska věku, je však důležité vytvořit si alespoň přibližnou představu o jejich věkovém rozpětí. Proto orientačně uvedu věkovou charakteristiku singlů, k níž se přiklání například MUDr. Mlčoch či psychologka Douchová. Mimo další charakteristiky, jimiž se singles lidé vyznačují, uvádí Mlčoch s Douchovou věk 25-40 let. Pokud se chceme blíže dozvědět něco o tomto alternativním způsobu života, musíme se nejprve zaměřit na samotné vývojové období, do kterého singles spadají (Mlčoch, 2008).

Západní kultura se již od středověku snaží definovat období a dělit život člověka ve snaze dát mu řád. Do poloviny 70. let jednotlivé milníky (maturita, zaměstnání, svatba apod.) převážně plnily svůj účel ke kategorizaci lidského vývoje, která měla sloužit k následnému vymezení úkolů, jež měl člověk postupně plnit. V současnosti však tyto události ztratily funkci stereotypních mezníků, některé se dokonce úplně transformují či nepřichází vůbec (Sheehyová, 1999).

Langmeier s Krejčířovou upozorňují na složitost jasného vymezení dospělosti. Autoři zřetelné mezníky v dospělosti postrádají úplně (oproti dětství či dospívání). I u dospělosti je však vzhledem k tomu, že tvoří asi tři čtvrtiny našeho života, důležité, rozčlenit ji do etap, jež by charakterizovaly diferenciaci ve způsobu cítění, myšlení a chování, které je odlišné v dospělosti na jeho počátku, v průběhu života a ve stáří (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Autoři dospělost dělí na časnou (asi od 20 do 30 let), přičemž tuto fázi vnímají jako přechod mezi adolescencí a dospělostí, dále na střední dospělost (asi do 45 let), která by měla být obdobím stability a vysoké výkonnosti, pozdní dospělost (asi do 60-65 let) a stáří. Také Vágnerová vnímá dospělost z hlediska psychosociálního vymezení jako těžko uchopitelné období. Změny jednotlivých složek dospělosti probíhají různým tempem, jelikož osobností rozvoj „probíhá na úrovni sebepojetí a ve vztahu k jiným lidem“ (Vágnerová, 2007, s. 9). Dle autorky zahrnuje mladá dospělost období mezi 20 až 40 lety a poukazuje na fakt, že biologické faktory oproti sociokulturním vlivům již nehrají vzhledem k dalšímu rozvoji osobnosti tak významnou roli (Vágnerová, 2007).

Sheehyová, která poukazuje na výrazné změny v délce života (podle výzkumů se může zvýšit až na sto let) a tudíž i na zastaralé mezníky dospělosti, je přesvědčená o nutnosti potřeby rozpoznat přechody v životě, protože díky rychlým změnám se naše životy ocitají v neustále nových životních cyklech. Pokud k tomu připojíme vizi dlouhověkosti, čeká nás, dle autorky, ne jedna, ale tři dospělosti. Etapy rozdělila následovně: prozatímní dospělost (18-30 let), první dospělost (30-45 let) a druhá dospělost (45-85 let a více), (Sheehyová, 1999).

I přes individuální rozdíly každého člověka, které ovlivňují kontinuálnost v jeho vývoji, existují dva teoretické přístupy, zabývající se vývojem dospělého člověka. Model zákonitých normativních krizí, jehož zástupcem je například Erikson, předpokládá existenci obecně platného plánu vývoje, který ač je realizován na individuální úrovni a různými způsoby, etapy tohoto plánu nemohou být vynechány ani zaměněny. Každé období má tedy úkoly, které jedinec plní, aby mohl životem projít od začátku do konce. Druhým modelem je „načasování životních událostí“, ten vývoj vnímá nezávisle na věku, jelikož biologickým faktorům v tomto období nepřisuzuje význam. Spíše se jedná o různorodé životní události, na které lidé musí reagovat a tím podněcují svůj vývoj. Události normativní nastupují v době, kdy jsou sociálně očekávány, a umožňují jedinci postupovat dále, nenormativní události nastupují mimo „sociální hodiny“ a mohou narušit další vývoj (Langmeier, Krejčířová, 2008). Mezi takové nenormativní události lze řadit například pozdní narození prvního dítěte, což je jako jeden z aspektů charakteristické právě pro alternativní životní styly (tedy například singles). Zůstává však otázkou, na kolik se tyto dva modely liší z hlediska „otevřenosti“ vůči individuálnímu zvážení vlastní životní cesty a možnostem svobodné volby na základě vlastních preferencí a přesvědčení. Je ovšem jasné, že z hlediska studia dospělosti se teorie opírá právě o události normativní (jako je kariéra či manželství).

1.1 Vývojové charakteristiky dospělosti

Přestože současná dospělost neplní indikátory, jež se tradičně k dospělosti vztahují, a které byly ještě donedávna stereotypně chápány jako charakteristické rysy tohoto vývojového období. Tato kapitola se bude věnovat základním znakům a procesům, na kterých se autoři shodují.

Sheehyová dobu, kdy se jedinec začíná oddělovat od rodiny, tedy přechod z adolescence do dospělosti, nazvala „vytahování kořenů“, jehož úkolem je hledat svoji vlastní identitu. Člověk hledá místo ve vrstevnické skupině, profesní oblasti, hledá sexuální roli a vlastní názor- ideologii (Sheehyová, 1999).

Charakteristickým rysem dospělosti je také docílení stabilní a pozitivní identity. Dospělý by se měl zaměřit na vytvoření stabilních a trvalých mezilidských vztahů, protože i přes relativní svobodu musí umět přijmout také zodpovědnost za svá rozhodnutí a jednání, jež mají vliv na jeho život i život ostatních (Vágnerová, 2007).

Pokud mladý člověk žije v nukleární rodině, identita je s ní svázána. Po odchodu od rodičů mají větší vliv přátelé, mladí dospělí se stávají nezávislejší, vytváří si vlastní myšlenky, aniž by přijímali ty rodičovské (West, 2002). Postupně přestanou mít výrazný vliv i přátelské interakce a osobnostní růst je ovlivněn zejména vlastními schopnostmi, člověk se stává sebejistým, zralým.

Zralý člověk je ten, který přijme osobní i občanskou zodpovědnost, stává se ekonomicky nezávislým, rozvíjí své zájmy i vztah k životnímu partnerovi. Dále pak plní rodičovskou roli prostřednictvím výchovným úkolů vůči svým dětem (Langmeier, Krejčířová, 2006). Zralým je ten, kdo se stal „autentickým“, tedy pravdivým, jedná tedy v souladu s vlastními hodnotami a přesvědčením, nikoli tak, aby se zalíbil okolí. Je schopen žít v páru, udržovat hlubší přátelské vztahy a akceptovat tak potřeby druhých lidí (Vágnerová, 2007).

Co se týká psychosociálních změn, v období dospělosti je člověk více sebejistý, má již realističtější náhled na své kompetence a měl by pociťovat oproti předcházejícímu dospívání osobnostní vyrovnanost, jež je předpokladem pro samostatnost. Měl by se také lépe ovládat na poli emocí a umět rozpoznat vlastní hodnoty, které ho mnohdy přimějí odložit aktuální potřeby s ohledem na jiné bytosti. Již zmíněná ekonomická nezávislost je jedním ze znaků dospělosti. Tato nezávislost je prostředkem sebepotvrzení, profesní role plní pro jedince funkci nezávislosti na původní rodině a přispívá k uspokojení v oblasti seberealizace (Vágnerová, 2007).

Důležitá je v tomto období zkušenost, konkrétně zkušenost s chováním dospělých v dětství, která má další vliv na zvládnání partnerství i profesní role. Tyto vzory, jež člověk v dospívání vnímá, mají vliv na „specifický způsob chápání jednotlivých rolí“, které jsou spojeny s následnou „stabilizací některých osobnostních vlastností, hodnot, postojů a životního stylu“ (Vágnerová, 2007, s. 12). Fáze dospělosti se v neposlední řadě vyznačuje

sexuální zralostí, která je důležitým aspektem v partnerském soužití a to nejen z hlediska intimity, ale funguje také jako reprodukční činitel. Vnímání sexuality je v dospělosti ovlivněnou oproti předchozí fázi potřebou mít dítě. Důležitým úkolem dospělosti je však hlavně umět propojit individuální zájmy a schopnost vytvářet a udržovat stabilní vztahy s nejbližšími. „*Sladění individualizace a socializace má v tomto věku velký význam, protože může ovlivnit průběh života jedince a saturaci jeho psychických potřeb*“ (Vágnerová, 2007, s. 12).

Levinson nazval proces přechodu do dospělosti individuací, člověk se stává individualitou, specifikuje svoji osobnost, která se stává nezávislou na rodině a jiných autoritách a vyznačuje se vlastním jednáním. Levinson, který přechod do dospělosti vymezil věkem 22 roků, poukazuje na obtížnost tohoto období, které může trvat až 15 let a je provázeno přehodnocováním svých rozhodnutí v oblasti profesní, partnerské, ale i na poli životního stylu. Úkoly dospělosti vidí ve vytvoření snů, hledání učitele, rozhodnutí pro zaměstnání a výběr partnera (West, 2002).

Sen představuje vizi provázenou nadšením a směřující k cílům, vize podporují pozitivní vývoj a tvorbu identity člověka. Profesní oblast je po dvacátém roce spíš oblastí průzkumu a přehodnocování, proto je běžné střídání zaměstnání, a na základě kritiky se člověk snaží hledat vhodné zaměstnání. Hledání rádce či životního průvodce hraje roli v plnění snů. Tyto osoby (obvykle asi o deset let straší) mladého dospělého povzbuzují a existuje mezi nimi zvláštní vztah. Po dvacátém roce také lidé začínají hledat „*společníka*“, nejsou-li však jejich sny v souladu, nemusí dopadnout tyto vztahy dobře. Podle Levinsona dospělí kolem třicátého roku své volby přehodnocují. Někteří mohou pokračovat v nastoleném řádu, který si zformovali v oblasti kariéry, vztahu, přátelství i náboženství, jiní se uchýlí ke změnám, které dle autora přichází během středního věku, tedy 40-50 let (West, 2002).

Následující kapitola se blíže zaměří na základní oblasti života dospělých, které hrají v jejich životě nejzásadnější roli. Jedná se o profesní oblast, volný čas a partnerské vztahy.

1.2 Práce a kariéra

V období mladé dospělosti již člověk začne vykonávat trvale pracovní činnost, na kterou se připravoval v předešlých vývojových fázích prostřednictvím studia. Schopnost přiměřeně zvládat profesní roli jedním z psychosociálních kritérií dospělosti (Vágnerová, 2007). Dnes

už je přežitkem, že by člověk od nástupu do prvního zaměstnání zůstal na stejném místě celý produktivní věk. Především v raných fázích mladý člověk spíše zkouší, hledá, sbírá zkušenosti a teprve si ověřuje schopnosti, vlastní limity a tříbí si své představy o budoucí kariéře. Proto je v tomto období častý výskyt střídání zaměstnání, ale také různé formy práce (brigády, zkrácené úvazky apod.) doplněné často o další vzdělávání (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Vágnerová uvádí v souvislosti s kariérním vývojem fázi profesního startu, pro který je typická potřeba změny a střídání profesních rolí. Může také nastat „šok z reality“, tedy rozpor mezi představou a realitou zvolené profese. U studentů dochází k dočasným profesním rolím v podobě brigád, což je přechodná fáze (Vágnerová, 2007).

V kariérních počátcích bývá člověk prací méně zaujatý a méně spokojený a vyskytuje se vyšší míra absencí. Důležitou roli hraje zaujetí pracovní činností, která bývá prostředkem k dalšímu rozvoji a směřování (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Druhou fázi nazývá Vágnerová profesní konsolidace, během které již u jedince dochází k zaujetí svojí prací, snaží se o seberozvoj v oblasti kariéry, má již jasné představy o svých profesních cílech, dochází ke stabilizaci. Okolo 30. roku nastává bilancování, jedinec přehodnocuje a upravuje životní program, hledá alternativy pro další směřování, často je důležitým aspektem sladění práce a rodinných aspektů života (Vágnerová, 2007).

Profesní role může být prostředkem pro uspokojení psychických potřeb mladého jedince, mezi něž se řadí potřeba změny, rozvoj kompetencí, seberealizace, nezávislost, potřeba otevřené budoucnosti (další rozvoj, peníze, atraktivita náplně apod.). Profesní činnost je důležitou součástí identity bez ohledu na motivy (Vágnerová, 2007).

Existují čtyři základní motivační síly při výběru profese. Jedná se o zisk vnějšího hmotného prospěchu (ekonomická nezávislost, zajištění sebe či rodiny), motivace pomáhat (uspokojení z prospěšnosti vlastní činnosti), motivace využití vlastních dispozic (talent, zájmy, seberealizace) a motivace najít přátele (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Podle Giddense zaujímá práce v moderní společnosti důležitou roli z hlediska sebeúcty. Poukazuje na fakt, že i když může být její náplň nezajímavá, má vliv na psychický stav člověka a to díky několika faktorům: peníze (mzda jako zdroj obživy), míra aktivity (osvojení a užívání nových schopností a dovedností, odčerpávání energie), změna (nové prostředí, odlišnost od domova), strukturovaný čas (dává řád celému dni), sociální

kontakty (přátelství, společné činnosti) a osobní identita, čímž má na mysli pocit pevné sociální identity a sebeúctu (Giddens, 1999).

Práce může významně zvýšit kvalitu života prostřednictvím již zmíněné seberealizace, možností vyjádřit a rozvinout své schopnosti. Současně však West připomíná i opačnou stránku, kdy práce může za jistých podmínek také frustrovat a komplikovat člověku i jeho rodině život (West, 2002).

Komplikace může pro současnou generaci představovat již počáteční volba profesní orientace. V dnešní době, charakteristické absencí ukazatelů směru, mají lidé „*pod ekonomickým tlakem a s hrůzou z neomezeného výběru, nový cíl - studovat co nejdéle a do třiceti zůstat v „provizorní dospělosti“*“ (Sheehyová, 1999, s. 61). Dalším negativním aspektem je porovnání ekonomické zajištěnosti. Podle autorky není ekonomika USA ani v Evropě k absolventům příliš solidární. Průměrný příjem u ohrožené generace (jak nazývá autorka jedince narozené v rozmezí 1966-1980) je o dvacet procent nižší oproti poválečné generaci a po ztrátě zaměstnání se musí jak v Evropě, tak v USA vrátit zpět k rodičům více mladých dospělých než dříve. Taktéž ubývá jedinců pod 25 let, kteří vlastní byt (v roce 2002 to bylo o 46% méně, než deset let nazpět) a snížil se i počet těch, co si byty pronajímají.

Na druhou stranu se autorka odklání od skepse a poukazuje také na pozitivní tendence v profesní oblasti pro dnešní mladé dospělé. Díky vzdělávání a období zkoušení různých profesí z hlediska formy i obsahu, budou lépe připraveni na proměnlivost pracovního trhu. Často jsou nuceni zůstat na „*volné noze*“, takže jsou přizpůsobivější než předchozí generace a mají šanci uplatnit se v rozvíjejících se odvětvích (IT, biologie apod.), (Sheehyová, 1999).

Důležité však podle autorky je, aby se člověk v období kolem třicátého roku, kdy má tendenci něčeho dosahovat, zdokonalovat „*falešné já*“ s cílem a potřebou získat přízeň a ocenění, nevzdálil od svého skutečného já, protože v budoucích střídavějších letech by ho mohl postrádat (Sheehyová, 1999).

Přestože je dnešní doba vzhledem k požadavkům na profil potencionálního zaměstnance nekompromisní nejen v oblasti kvalifikace, ale také časové flexibility, důležitou součástí v životě člověka je volný čas.

1.3 Volný čas

Pojem volný čas zahrnuje „*odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené*“ (Pávková a kol., 2002, s. 13). Způsob, jakým člověk využívá svůj volný čas, je jedním z ukazatelů životního stylu. Životní styl „*zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek*“ (Pávková a kol., 2002, s. 29).

Činnosti ve volném čase mohou mít nejen nespočet podob, ale také mají pro člověka různý význam. Někdo ho vzhledem k orientaci na práci zkrátka nemá, protože jeho práce je současně i koníčkem, pro někoho může mít naopak mnohem vyšší hodnotu nežli jeho aktivity v profesní oblasti. Populace se člení podle toho, jakou hodnotu přisuzuje svému volnému času. Každý má svůj systém hodnot a hodnotová orientace se dělí dle protikladu zda „mít“ či „být“. Někdo se tedy může orientovat spíše na materiální potěšení a bezpočet zážitků, aniž by je vlastně prožil, a oproti tomu jiní lidé svůj čas intenzivně prožívají, aniž by podléhali diktátu pozlátkové prestiže (Pávková a kol., 2002).

Chování člověka ve volném čase se může diferenciovat také dle míry aktivity a úsilí, které do činnosti a plánů vkládá.

Důležitým faktorem kvality volnočasových aktivit jsou vztahy (sociální interakce), tedy s kým čas trávíme. Sociální vliv má především rodina, která stejně jako v jiných oblastech prostřednictvím výchovy ve svém dítěti buduje určité vzory chování, poskytuje mu zkušenost a stává se vzorem. Životní styl rodiny a trávení času v rámci této primární skupiny, je významným faktorem pro budoucí kvalitu volného času dítěte.

Jakmile dospělý vstoupí do partnerského soužití, je nutné dbát na vzájemnou toleranci koníčků obou partnerů. Přestože aktivita ve volném čase není společně sdílená, v některých životních okamžicích je záliba a kvalitní trávení volného času velmi důležitá pro samotné soužití partnerů (manželů) - například období mateřské dovolené, ztráta práce, odchod do důchodu anebo ztráta partnera (Pávková a kol., 2002).

Oproti předchozím generacím má dnešní člověk na výběr z mnohem širších možností a variant, jak trávit volný čas. Činnosti lze dělit podle různých dimenzí:

- Vlastní iniciativa/společenský tlak
- Tvořivost/stereotyp

- Potěšení/pouhé “zabíjení“ času
- Rozvíjení talentu, uplatnění ve volném čase
- Instrumentální charakter činnosti (dosažení cíle)/expresivní činnosti (sebevyjádření)
- Fyzická energie/pasivní rekreace
- Spojení činnosti s profesí/únik od zaměstnání
- Společnost při aktivitách/samota
- Užitečnost/vlastní zábava

(Langmeier, Krejčířová, 2006).

Motivem konkrétně tráveného volného času může být přínos uznání, získání vyššího statusu díky charakteru aktivity, může však být úlevou, relaxací a únikem od starostí a může být také volena tak, aby podpořila konkrétní životní styl a přispěla k osobnostní integraci (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Třetí významnou oblastí v životě dospělého člověka, která tuto dospělost nejen charakterizuje, ale především naplňuje, je navození těsného vztahu s partnerem. Alespoň stručně se budeme věnovat charakteristice a významu interpersonálních vztahů, konkrétně partnerských.

1.4 Partnerské vztahy

Jelikož je člověk bytostí sociální, interpersonální vztahy hrají důležitou roli v jeho životě a to jak z hlediska potřeby sdílet jednotlivé fáze života, tak i z hlediska vlivu na jeho osobnostní vývoj a prožívání.

Emoční prožívání v dospělosti je individuální, lze však předpokládat nástup realismu a extroverze oproti dospívání. Dospělý člověk by měl zvládat bez problémů navazování vztahů a to přátelských i partnerských. Mladý jedinec má již utříbené vlastní hodnoty a směr, kterým by se chtěl ubírat, stává se více pragmatickým, sebejistým, což je jedna z podmínek pro vytvoření stabilnějšího partnerského vztahu. Lidé vstupují do vztahů s cílem uspokojit dvě potřeby. Potřebu intimního emočního soužití a touhu mít děti. Dle autorů je manželství „nejcitlivějším testem osobní zralosti“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 178).

Vágnerová mladou dospělost v perspektivě vztahů vnímá jako období dosažení intimity, jejímiž znaky jsou sdílení přítomnosti, potřeba otevřenosti, vzájemná důvěra a respekt, výlučnost a sdílení budoucnosti (Vágnerová, 2007).

Existuje široká škála vztahů, důležitým aspektem, jež je diferencuje, je míra jejich těsnosti. Tzv. těsné vztahy, mezi které řadíme vztah s rodinou, přáteli a právě partnerské (manželské) vztahy, lze charakterizovat „*vzájemnou péčí, odpovědností a důvěrou, v nichž je chování partnerů vzájemně vysoce závislé a s důsledky pro oba partnery*“ (Slaměník, 2011, s. 99). Většina autorů charakterizuje těsný vztah vzájemnou závislostí, která vyjadřuje soulad a uspokojení společných potřeb, který je provázen kladnými emocemi. V rámci závislosti by se měli partneři naučit vyjadřovat své potřeby, převzít odpovědnost za vzájemnou psychickou pohodu a společně řešit své problémy.

S mírou závislosti vzrůstá také role závazku, který „*představuje dlouhodobou orientaci na zájmy a potřeby partnera s tendencí vztah zachovat, případně rozvíjet*“ (Slaměník, 2011, s. 100). Pokud je tento závazek na vysoké úrovni, člověka pak chrání před svodem alternativ a posiluje ochotu obětovat se pro druhého. „*Závazek je považován za jeden z prostředků zachovávajících dlouhodobě těsné vztahy i v případě jejich ohrožení a nejistoty*“ (Slaměník, 2011, s. 100).

Pokud se člověk na svého partnera může spolehnout zejména v kritickém období, lze takový vztah nazvat důvěrným, důvěra zahrnuje přesvědčení o konzistenci partnerova chování, je možné se na něj spolehnout a vnímat ho jako spolehlivého.

Na druhé straně však může vzájemná závislost přetrvávat, přestože vztah není uspokojivý. Lidé v takových situacích přepočítávají možné zisky a ztráty z ukončení vztahu, často se také nedokáží vymanit z letité stereotypní jistoty. Často se pak raději uchylují k rozpínání tolerančního limitu, kompromisům a vyhýbání se konfliktům, přičemž tato tendence se zvyšuje úměrně s rizikem partnerovy možnosti uchýlit se k atraktivnější alternativě (například vidina nové známosti).

Důležitou roli v těchto těsných vztazích hraje interpersonální atraktivita. Člověk si vybírá interakce, do kterých vstupuje a z potencionálních partnerů vybírá ty, u kterých vnímá vyšší hodnotu vzhledem k naplnění vlastních potřeb. Tendenci k těsným vztahům mají lidé se srovnatelnou hodnotovou orientací. Pozitivní emoční reakci na základě kognitivních funkcí vyvolává při seznamování fyzická atraktivita, která zejména v současné společnosti hraje nemalý význam při prvotních kontaktech s budoucím partnerem. Vzhledově atraktivnější lidé se stýkají přirozeně s vyšší mírou zájmu o seznámení, je však důležité brát v úvahu perspektivu vztahu. Zatímco ženy i muži přisuzují fyzickému vzhledu vysoký význam poměrně stejně, pokud se jedná o příležitostný pohlavní styk, ženy navíc méně

slevují z nároků na další kvality, zatímco muži vzhledem k „povrchnímu románku“ nároky snižují. U dlouhodobějších perspektiv vztahu ženy dokonce fyzické atraktivitě partnera přisuzují menší význam (Slaměník, 2011).

Pro takto perspektivní vztahy je tedy mnohem více než fyzická atraktivita důležitá atraktivita osobní, která dle výzkumů zahrnuje především podobnost vlastností, hodnot a zájmů. Kromě formování v průběhu celého vývoje člověka (s primárním vlivem nukleární rodiny) má na kvalitu vztahu vliv také vzájemná shoda, která probíhá na dvou rovinách. Člověk si vybírá na základě podobnosti (stejně hodnoty, zájmy apod.) a dle principu doplňující volby (jedná se spíše o povrchnější rysy, jež doplňují partnerovu absenci toho aspektu, který mu v životě chybí, například vyšší míra aktivity apod.), (Langmeier, Krejčířová, 2006). Zejména princip podobnosti bude mít výrazný vliv na to, zda se ze vztahu, který standardně prochází fází romantické lásky a následně lásky realistické, nevytratí vzájemný respekt a sounáležitost. Tyto aspekty mají pro trvalejší vztah či manželství oproti prvotní zamilovanosti nepoměrný vliv.

Sterneberg poukazuje na existenci mnoho typů vztahů, které se v průběhu života mění. V partnerských vztazích, jejichž součástí jsou finanční potíže, vnitřní osobnostní rozkoly, přijímání zodpovědnosti či jiné síly, se mění způsoby, jak se dva lidé milují. Autorův trojúhelníkový model obsahuje tři základní složky důležité ve vztahu - emoční, motivační a kognitivní. Do emoční složky patří již zmíněná intimita, snaha znát svého partnera sdílet jeho osobnost, do složky motivační zahrnuje vášeň a přitažlivost a kognitivní složka demonstruje různé stupně angažovanosti (West, 2002).

Dalším znakem těsného partnerského vztahu je schopnost zahrnout do svého vlastního „já“ také „já“ partnerovo. Takové „*vlastnění*“ v praxi znamená přejímat od druhého jeho identitu (úspěch, znalosti, majetek apod.). Potřeby se stanou vzájemnými a tato vzájemnost napomáhá ke společnému dosahování cílů vlastních i partnerských. Do této vzájemnosti spadá empatie, tedy vcítění se do druhého. Základem těsných vztahů, a to nejen těch partnerských, je tedy důvěra, porozumění, intimita, společné emoce a postoje a vzájemná závislost (Slaměník, 2011).

Na závěr tohoto stručného popisu partnerských vztahů, jakožto neoddělitelné součásti dospělého věku, je nutno uvést, že hledání partnera není procesem jednoduchým. Navzdory současné svobodě v rozhodování a jednání člověka, se při hledání partnera lidé stále musí řídit pravidly a normami, jelikož námluvy nepodléhají pouze biologickým

vlivům, ale také sociálně konstruovaným pravidlům. Mladý člověk se tak od malička musí učit pravidlům, která musí, pokud chce získat trvalý a smysluplný vztah, v dospělém věku respektovat (Katrňák a kol., 2010).

Pravidla, normy a stereotypní uvažování nejen o „ideálním“ partnerství, trávení volného času či kariérním vývoji, s narůstající individualizací a svobodou v rozhodování ustupují. Mladí lidé, i když dle předchozích ukazatelů „dospělí“, čím dál více posunují hranici normativních aspektů své dospělosti směrem k „nedohlednu“. Následující kapitola se bude zabývat dospělostí, která není jasně vymezena, je totiž současnou stále se vyvíjející realitou.

2 PROMĚNY PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

Druhá kapitola se bude věnovat realističtějšímu pohledu na dospělost a na vlivy, které ji od podoby dospělosti popsané v předchozí kapitole značně odlišují ve všech jejích aspektech.

„Pokaždé, když se mladí členové nové generace vydávají na cestu do dospělosti, mají před sebou jiné hřiště“ (Sheehyová, 1999, s. 65). Tímto výrokem popisují změny, jež mají nesporný vliv na směřování našich životů. Podle autorky se *„generační zabarvení“* týká všech životní období a přechodů a má vliv také na vývojové úkoly, které pod vlivem historie určité kultury plníme v různých časových obdobích. Některá však také odkládáme anebo je nikdy neuskutečníme.

Co se tedy vlastně děje s dnešní společností? Sheehyová v souvislosti s životním cyklem poukazuje na převrat v nástupu dospělosti. Lidé sice dětství opouští dříve, než tomu bylo v minulosti, ale déle dospívají, adolescence dnes může dosahovat hranic třiceti let. Přestože stále existují obecná stádia dospělosti, časový „plán“ se posunul téměř o pět až deset let. Hranice pro nástup stěžejních životních událostí se staly pohyblivými. Dnešní dvaceti a třicetiletí čelí změnám, jež nastolují značnou nerovnováhu (Sheehyová, 1999).

Doba jim nenastoluje plochou kontinuální cestu, která byla nastolena jejich rodičům. Přestože svoboda, kterou dnešní mladí mají, může působit atraktivně z hlediska rozmanitých voleb vlastního žití, dle autorky prožívají život v kruzích - musejí začínat znovu a znovu. A přestože je nástup dospělosti s plnou odpovědností oddalován, doba vyznačující se rychlým tempem připravuje mladým nelehký úkol vypořádat se vedle svobody volby také se zodpovědností, kterou tato svoboda nese.

V západní literatuře se začala vyčleňovat dokonce nová vývojová fáze, označována jako *„pozdní mládost“*, *„mladá dospělost“* nebo *„post-adolescence“*, jejíž charakteristikou je především absence definičních aspektů spojených s klasickou dospělostí v životě dnešních dvaceti až třicetiletých lidí (Tomášek, 2006).

Arnett uvádí, že v důsledku sekulárních změn se nástup dospělosti prodlužuje. Převzetí dospělé role zabírá stále se prodlužující období, nazývané autory někdy jako *„vynořující se období“* (Langmeier, Krejčířová, 2006). Odlišuje se od adolescence i dospělosti. Člověk již není zcela závislým na rodičích, ale současně ještě nepřebírá roli dospělého ve všech jejích rovinách. Mladý dospělý má však alespoň dostatečný prostor získat zkušenosti,

znalosti a dovednosti, které musí vzhledem k modernizaci společnosti a jejím nárokům na připravenost dospělých, využít.

Prodlužuje se délka studia, současně se oddaluje vstup do manželství a početí dítěte, společnost je více než kdy jindy tolerantní k individuálním strategiím člověka, mezi něž patří zejména delší doba strávená bydlením s rodiči, pozvolný nástup do práce (kombinovaný často se studiem), odklad manželství, navazování několika kratších či delších partnerských vztahů. „*Sociální hodiny*“ v současnosti tedy postrádají svůj význam.

2.1 Individualismus

Pojem individualismus nemá jednotný význam. Můžeme ho vnímat ze tří rovin, ani ty však ve své definici nejsou vyčerpávající. Jedná se o:

- Postoj, který dává jedinci přednost před různými kolektivami
- Politickou teorii, která omezuje roli státu a klade důraz na práva jedince
- Filozofickou koncepci, která individuum považuje za cíl sám o sobě, posláním je vlastní rozvoj a seberealizace

(Velký sociologický slovník, 1996)

Oproti tomu pojem „individualizace“ je podle Kellera procesem, který k individualismu směřuje. Jeho podstatou jsou změny ve vztahu společnosti a jedince. Doprovázel ho vývoj společnosti od tradiční zemědělské pospolitosti k moderní industriální společnosti a hlavními znaky se stala možnost osobní volby, uvolnění tradičních vazeb a rolí a důraz na význam trhu a formálních institucí (Pelikán, Librová, 2009).

Jednou z příčin rapidní transformace životních strategií je západní kulturou kladený důraz na individualitu jedince. Logicky tedy dochází k výraznějším odchylkám od normativních vzorců chování (Langmeier, Krejčířová, 2006). Katrňák vnímá proces individualizace jako jednu z os provázející přechod od tradiční k moderní společnosti. Jedná se o „*společenský proces, v němž dochází k nárůstu významu jednotlivce a jeho jednání*“. Jedním ze shodných znaků tohoto procesu na poli sociologie je „*emancipace od tradičních rolí a institucí*“ (Katrňák, 2010, s. 32).

Proces individualizace provází dvě protikladné tendence. Člověk je vyvazován z tradičních vztahů nadvlády, jež byla příznačná pro předmoderní dobu. Tím roste jeho svoboda. Současně však ztrácí vnitřní stabilitu, protože jistoty, jež předchozím generacím udávaly směr, jsou nenávratně pryč (Beck, 2004). Velký význam má proto v dnešním životě vlastní rozhodování. Normální biografie se stává autoreflexivní (do-it-yourself). Vysoká míra zodpovědnosti za sebe samého může způsobovat úzkost a strach z volby, chyba pak znamená osobní selhání (Beck, Beck-Gerhein, 2002). Pokud se však dnešní společnost sestává z individuů, co jí tedy drží pohromadě? Jamieson se domnívá, že klíčovou formou sociální soudržnosti jsou osobní vztahy (Jamieson, 1998). Individualizace nutně neznamená touha po oddělenosti a samotě, lidé si však chtějí své sociální vazby vyjednávat sami, dle vlastního uvážení. Na osobní rovině představuje tyto vazby láska a partnerství (Singly, 1999).

Tomášek, který se věnuje tématu singles, vnímá tento fenomén jako nejzřetelnější projev individualizace v partnerských a rodinných vztazích (Tomášek, 2003).

2.2 Vztahy a rodina

Sociální změny pozdního 20. století znamenají transformaci ve všech osobních vztazích (Giddens, 1992). Zatímco tradiční společnost upřednostňovala partnerství či sňatky založené na materiálních statcích, moderní doba zidealizovala vztah muže a ženy do podob romantické lásky. Ideál romantické lásky se však pod tíhou individualizace a autonomizace rozpadá. Sňatek jako normativní stvrzení závazku je nahrazen volnějšími vazbami. Čistý vztah je novým modelem, v němž se partneři již nedoplňují, ale jsou si rovni. Jeho trvání jde ruku v ruce s jeho funkčností, trvá jen do doby, dokud funguje. Kvalita se proto stává významným kritériem vztahu (Jamieson, 1998). Partneři si pravidla vztahu neustále vyjednávají, vztah může být kdykoli ukončen (Giddens, 1992).

Partnerský vztah v dnešní individualizované společnosti omezuje individuální svobodu, zabraňuje uspokojování vlastních zájmů a pro ženy znamená riziko ohrožení jejich autonomie. Láska v manželství se stala povinnou až na počátku 20. století a až do šedesátých let se vyznačovalo snahou o jeho udržení a posílení. Od šedesátých let měli lidé možnost rozvodů, aniž by na ně bylo nahlíženo s despektem. Pokud manželství nesplňovalo jejich představy, stalo se nestabilním, odcházejí z něho (Radimská, 2003).

Podle Rabušice pokládá sociologie za definitivní vstup do dospělosti založení nové rodiny, tedy početí dítěte. Tradiční pojetí rodiny však v moderní společnosti ubylo na významu. Lidé vstup do manželství stejně jako početí dítěte odkládají, rozvádí se, vstupují do opakovaných vztahů odlišných typů uspořádání. Změny v těchto hodnotách vedly ke dvěma demografickým přechodům. Nejprve byly ženy vzhledem k vysoké úmrtnosti dětí nuceny родit až šest dětí pro zachování minimální hranice populace (Katrňák a kol. 2010). Od prvního ke druhému demografickému přechodu se porodnost s úmrtností snižovala a v šedesátých letech, vlivem nárůstu vlivu individualismu, klesla plodnost pod hranici nezbytnou pro zachování velikosti populace. Šedesátá léta se stala mezníkem pro nástup alternativ kompenzujících manželství a rodinu v jejím tradičním smyslu. Moderní společnost lidem umožňovala volbu vlastní životní cesty (studium, cestování, koníčky apod.). V České republice tento demografický přechod nastal počátkem devadesátých let. Po revoluci došlo k poklesu porodnosti, kromě individualismu hrál důležitou roli v těchto změnách přechod od socialismu k tržnímu hospodářství a antikoncepční opatření, jež párům umožnila rodičovství naplánovat (Katrňák a kol., 2010).

Po revoluci se i u nás oddaloval vstup do manželství, početí prvního dítěte, stále klesá počet dětí a narůstá počet lidí žijících bez potomků. Zvyšuje se také tendence vstupu do alternativních forem soužití, rozvodů stále přibývá (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Demografický přechod od počátku 90. let, jenž se vyznačoval transformací vztahů a rodiny ve všech jejich oblastech, je zřetelný z následujících statistik. Jen pro představu jsem vybrala rok 1990, 2000 a nejaktuálnější výsledky z roku 2013.

Tab. č. 1 Vybrané demografické údaje (1989-2013)

	1990	2000	2013
svobodní	37%	37,4%	40,9%
ženatí/vdané	49,8%	47,4%	41,0%
rozvedení	5,6%	7,8%	10,9%
sňatky na 1000 obyv. středního stavu	8,8	5,4	4,1
úhrnná rozvodovost	38%	44,7%	47,8%

živě narození	130 564	90 910	106 751
z toho narozeno mimo manželství	11 167	19 792	48 000
matky do 19 let	18 405	4 468	2 825
matky nad 40 let	702	749	2769
průměrný věk prvorodiček	22,5	24,9	28,1
průměrný věk matek	24,8	27,2	29,9
úhrnná plodnost	1,893	1,144	1,456

Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/320181-14>

Významnou roli ve změnách strategií v rodinném systému hrála také transformace na poli trhu práce.

2.3 Změny na pracovním trhu

Sladit práci a rodinu, tedy dvě nejvýznamnější sféry lidského života, se stalo aktuálním problémem až od šedesátých let 20. století, v našich zemích samozřejmě hlavně po revoluci. Dříve tato otázka nebyla na místě, genderově striktně oddělné role provázely partnerské vztahy a rodinu v celé historii.

Větší změny můžeme nalézt s příchodem průmyslové revoluce. První vlna feminismu na konci 18. století volala po rovnoprávnosti žen a mužů. Do popředí se dostaly především snahy o získání volebního práva a práva na vzdělání. Přestože Velká francouzská revoluce slibovala základná práva pro všechny, v praxi se to týkalo opět pouze mužů, kteří ženu zastávali ve veřejných záležitostech. Ženským úkolem byla péče o děti a domácnost. Až v 19. století začaly vznikat první ženské spolky a hnutí.

Během druhé světové války se zaměstnanost u žen rapidně zvýšila, důvodem však byl odchod mužů na frontu, což se projevilo v letech padesátých, vyznačujících se konzervatismem. Žena byla vnímána jako dokonalá hospodyňka, jejíž místo bylo

v kuchyni, přestože se v tomto období zvýšil počet vysokoškolsky vzdělaných žen. Bohužel však svůj potenciál nemohly využít (Valdrová, 2004).

Od šedesátých let se práce přesouvala do továren, vznikaly nové pracovní příležitosti a jedinec se tak postupně uvolnil z ekonomické závislosti na rodině. Ústup této závislosti byl jednou z příčin, proč lidé nespěchali s uzavíráním sňatků, mohli se realizovat v profesní rovině, aniž by potřebovali kolektivně participovat na zisku v rámci rodiny (Katrňák a kol., 2010). Také emancipace žen na pracovním trhu a pokles výdělečného potenciálu mužů zapříčil fakt, že se manželství pro obě pohlaví stalo neatraktivní (Tomášek, 2003).

V šedesátých letech přišla s hnutím hippies také druhá vlna feminismu. Ten se však postupně vymezil jako samostatný proud. Začal se klást větší důraz na ženu a její pocity, a ženské pohlaví toužilo po rovnoprávnosti reálné nikoli pouze formální. Požadavky se týkaly samostatnosti v rozhodování, práva volit si z široké škály profesí a možnosti ukončit těhotenství.

Akademický feminismus, jenž přišel s osmdesátými léty, s sebou nesl více feministických proudů, společná jim však byla opět snaha o generově rovný přístup ke vzdělání, v politických záležitostech, mzdách a právu na antikoncepci (Valdrová, 2004).

Tradiční manželství bylo vždy postaveno na nerovnosti mezi manželi. Muž byl živitelem, zatím co žena byla v domácnosti, stávala se ekonomicky závislou na manželovi. Strukturální proměny však začaly normální biografie žen přibližovat těm mužským. Zásadní vliv měl přístup žen ke vzdělání a k placenému zaměstnání, stejně jako sexuální revoluce vymanila ženskou sexualitu z pout pouhého mateřství. Nové šance žen však spolu s jejich emancipací přinesly také konflikty do partnerských vztahů (Beck, Beck-Gernsheim, 2002).

Ženy, přestože jim je dána možnost vzdělání a otevření terciárního sektoru, kde se často uplatňují, stále ocitají v meziprostoru emancipace a návratů k tradiční ženské roli (Beck, 2004). Dilema mezi rolí matky a profesní rolí vede k neustálému bilancování, racionálnímu i emocionálnímu přehodnocování dosavadních výsledků i budoucího vývoje. Zda žena preferuje jednu či druhou oblast, závisí na její osobnosti. Některé ženy jsou více orientovány na rodinu, jedná se o typicky ženské vlastnosti, kdežto profesní role je spjata s mužskými rysy, například dominancí (Vágnerová, 2007).

Sladit rodinnou a pracovní sféru života, je více než kdy dřív aktuálním problémem, který se týká především žen. Přestože se genderové rozdíly v posledních letech značně stírají, stále převládá stereotypní vnímání muže jako živitele rodiny a ženy jako pečovatelky. Ženy, které se chtějí realizovat v práci, potom často odkládají prvního potomka nebo se dokonce představ na dítě úplně vzdají. Nepřidává tomu ani fakt, že se zaměstnavatelé netají nedůvěrou v mladé ženy, které budou chtít jistě brzy otěhotnět, stejně jako v ženy s malými dětmi, které do pracovního procesu často svou nemocí a jinými okolnostmi vnášejí komplikace. Na druhou stranu se využívá nových trendů, jako jsou soukromá předškolní zařízení, rodičovská dovolená, kterou využívají také muži nebo flexibilní práce či různé druhy úvazků. Je-li však někdo na kariérní sféru příliš navázan, vylučuje ze svých priorit nejen vztah, ale také potomka.

Kromě práce se začaly formovat nové trendy také v partnerských vztazích.

2.4 Alternativy v soužití

Mezi alternativy k manželství a rodině řadí Giddens komuny, kohabitace a homosexuální rodiče. Následně se zabývá otázkou nárůstu lidí žijících o samotě (Giddens, 1997). Vzhledem k tématu práce jsem vybrala tři rozšiřující se typy soužití či žití, tedy kohabitaci, living apart together a sólo rodičovství. Homosexuální vztahy či rodičovství vynechám, jelikož se domnívám, že pro téma singles není relevantní, zda jde o soužití stejného nebo opačného pohlaví a zda je v tomto partnerství dítě.

Kohabitace je termín, který nelze přesně specifikovat, jelikož jím lze označit soužití různých forem a druhů, lze na ni nahlížet z mnoha úhlů. V nejobecnější rovině je jí označována forma soužití partnerů, kteří mají intimní vztah, tedy i sexuální, aniž by však vstupovali do institutu manželství (Giddens, 1999).

Neexistuje však jeden typ kohabitace, ovlivňují ji proměnné, které do vztahu vstupují. Mezi faktory, které mohou kohabitaci odlišovat, patří například předchozí manželská historie partnerů, jejich věk, délka vztahu či emoční zainteresovanost (Sussman, Steinmetz, 1987). Mezi další vlivy můžeme řadit postoj populace k takové formě soužití v dané zemi,

ekonomickou situaci partnerů, plány budoucího sňatku, či zda je v tomto vztahu narozeno dítě (Heuveline, Timberlake, 2004).

Macklin rozlišuje náhled na kohabitaci dle kritéria rodinného statusu obou partnerů. Jedním typem tedy může být partnerství, kdy pár je bez sňatkové historie, dále soužití, v němž jeden v páru byl nebo stále je v manželství a třetí typ kohabitace je tvořena párem, kdy v obou případech lidé byli nebo stále jsou v manželství (Sussman, Steinmetz, 1987).

Fenomén kohabitace je také často vnímán rozporuplně z hlediska jeho vztahu k manželství. Zda se jedná o přípravnou fázi na manželství (předstupěň) anebo o alternativu. Předmanželská kohabitace má funkci jakési zkoušky, kdy si partneři zkusí žít spolu, mívá kratší dobu a následně lidé vstoupí do manželství (Heuveline, Timberlake, 2004). Jedná se v podstatě o protipól nemanželské kohabitace, kdy tento vztah lidé udržují bez plánu se vzít.

Dle kritéria, zda se jedná o přípravu či alternativu k manželství, rozdělili Heuveline s Timberlakem několik typů kohabitace. *Stádium v manželském procesu* - tento typ demonstruje pár, který svatbu neplánuje, může se mu narodit dítě a může časem ke svatbě dojít. *Alternativa k být single* označuje spíše randění bez závazků. Pár neplánuje ani svatbu, ani dítě, závazky se oddalují. *Alternativa k manželství* znamená typ soužití, kdy se partneři jako v manželství chovají, založí rodinu, ale manželství neuzavřou. *Kohabitace nerozeznatelná od manželství* - od předchozí typu se liší pouze vnímáním partnerů, kdy v alternativní formě k manželství mají na tento institut spíše negativní pohled, kdežto ta nerozeznatelná kohabitace funguje na neutrálním názoru, pár se touto otázkou nezabývá. Nakonec *okrajová kohabitace* reprezentuje spíše než svůj průběh lokalitu. Vyskytuje se v zemích, kde jsou nesezdané páry stigmatizovány a kohabitace není tolerována veřejností ani institucemi (Heuveline, Timberlakem, 2004, s. 1216).

Dalším typem partnerství, které bych z hlediska soužití umístila na pomyslné ose na střed mezi kohabitací a singlovstvím, je tzv. **living apart together**.

Podle výsledků rozsáhlé studie Heath a Cleavera ve Velké Británii, mladí „post adolescenti“, především studenti či absolventi škol, žijí dlouhodoběji bez partnera, často dávají přednost kariéře, vyžadující v některých případech geografickou mobilitu, jiní dotázaní však partnerské vztahy udržovali, avšak bez společné sdílení domácnosti. Autoři studie to připisují nepřipravenosti či absenci rozmyšlení nad společným bydlením, Tomášek však uvádí, že je tento trend často připisován strategii LAT (typ vztahu „living

apart together“) - spolu, ale odděleně. Spolu se singlovstvím a vztahy na dálku je tento typ ukazatelem transformace partnerského soužití a vztahu (Tomášek, 2006).

Žít spolu, ale odděleně je jednou z transformací soužití, které se rozšiřuje zejména v západních zemích (VB, Švédsko či Kanada). Podle Samantha Joel, která prováděla výzkum romantických vztahů, může forma „odděleného“ partnerství mít svá pozitiva. Zmiňuje především nádech novosti a vzrušení, které u dlouhodobých párů, které spolu žijí, přichází zejména v počátcích, kdy si navzájem ukazují nové záliby a mají nové zážitky, ale časem vztah upadá do určité rutiny. LAT páry na sebe naopak nemají tolik času a všechny schůzky a čas trávený spolu mohou lépe a efektivně plánovat, je tedy menší šance, že se vztah stane rychle monotónním.

Jednou z forem těchto vztahů jsou vztahy na dálku. Podle Samantha výzkumu mají tyto páry výrazně vášnivější vztahy, mají omezený čas být fyzicky spolu, vyznačují se také větším „snílkovstvím“ o druhém partnerovi. Více si ho idealizují a nerealisticky pozitivně na něj nahlížejí.

Další faktor, který autorka vnímá u LAT párů pozitivně je určitá „čistota“ nezátížená povinnostmi ze společného soužití, které se navzdory sporům a touze k odchodu může prodlužovat pod tíhou hrozby z toho „co dál“. Partneri musí řešit stěhování, rušit dlouhodobé plány či si dělit majetek. To bývá jeden z důvodů, proč někteří ve vztahu zůstávají, aniž by vlastně chtěli. LAT páry si dle autorky mohou být jisti, že jsou spolu opravdu proto, že chtějí (Joel, 2013).

Sólo rodičovství se v současné době řadí k fenoménům, které stejně jako singlovství souvisí s procesem individualizace společnosti. Zatímco v 60. letech 20. století byla rodina s jedním rodičem důsledkem vzrůstajícího počtu rozvodů, nyní vzrůstá počet svobodných žen, které si pořizují dítě bez partnera. Stigmatizace svobodných matek postupně mizí a přibývá žen středního věku (okolo 35 let), které si dobrovolně pořizují děti, aniž by toužili po muži či manželovi. Většinou splňují charakteristické rysy, které jsou přisuzovány obecně singles lidem. Jsou materiálně zajištěné a úspěšné v kariéře (Kozlová, Tomanová, 2005).

Můžeme rozdělit tři typy svobodných matek v té nejobecnější rovině. První skupina zahrnuje ženy-vdovy, kterým partner či manžel zemřel. Do druhé skupiny patří matky, kterým se vztah rozpadl. Do třetí skupiny patří právě „moderní“ ženy, které mají dítě s mužem, se kterým ani nekohabitují a neplánují to anebo dítě adoptovaly či si je osvojily.

Z pilotního výzkumu, který proběhl na vzorku 118 žen-matek, které se dobrovolně rozhodly žít bez partnera, a který zkoumal motiv k tomu rozhodnutí, vyplynulo několik faktů. Průměrný věk těchto žen byl 35,4 s průměrným počtem dětí 1,4. Z profesního hlediska pracovaly na místech, která se neřadí k typicky ženským a vykonávaly převážně vedoucí pozice nebo byly majitelkami firem. V 94% hodnotily spíše pozitivně názor, že jeden rodič může stejně kvalitně zastávat roli ve výchově jako rodiče dva. Co se týká motivu k rozhodnutí být svobodnou matkou, uváděly několik důvodů. 31,4% mělo špatnou zkušenost s muži, 43,2% toužilo po nezávislosti a budování kariéry a 23,7% toužilo po dítěti, ale nenalezly toho pravého partnera. Zbytek uvedl vzor z vlastní rodiny (Kozlová, Tomanová, 2005).

Otázkou zůstává, na kolik jejich rozhodnutí bude mít dopad na jejich děti a zda názor na kvalitu výchovy jednoho rodiče je oprávněný oproti vědeckému poli, který absenci rodiče už tak pozitivně nevidí.

Třetí kapitola se bude věnovat osobám, které žijí sami, dobrovolně či nikoli. Jaký život singles žijí, se budu snažit ujasnit také v praktické části této práce.

3 SINGLES V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

„Fenomén singles je pravděpodobně nejzřetelnějším a nejvyhraněnějším projevem individualizace ve sféře partnerského a rodinného života“ (Mareš, Potočný 2003, s. 223).

Obsah kategorie „singles“ je těžko uchopitelný, jelikož dochází k jeho neustálé proměně již od šedesátých let, kdy se v západní kultuře začal vynořovat. Důvodem, proč nelze jednoznačně uchopit tento fenomén, je především vnitřní rozmanitost těch, kteří se pod tento alternativní styl života (ne)řadí. Zatímco ještě před érou nástupu singles do společenského i sociologického povědomí, se mezi lidi žijící sami řadili i ovdovělí či různě zdravotně či sociálně znevýhodnění, v 80. letech sem byli patřili i páry kohabituující. V současné době panuje stále nejasná definice (Tomášek, 2003).

Například MUDr. Mlčoch či právě Tomášek vymezují singles osoby ve věku 25-40 let. Bývají ekonomicky nezávislé a žijí dlouhodoběji bez partnera (Mlčoch, 2008).

Podle statistických údajů, které Mlčoch uvádí na svém webu, se k sólistům pojí následující vlastnosti: bydlí spíše ve velkých městech, genderový poměr je přibližně stejný, bývají fixováni na rodinu (muži mají často úzký vztah s matkou), vztahy, pokud je navozují, praktikují s vidinou snadného odchodu a je pro ně typické frekventované střídání partnerů, tráví čas v homogenních přátelských skupinách (s podobným životním stylem), přemýšlejí sobecky, mají rádi svoji svobodu a pohodu, bývají citově méně vyzrálí, mají zvýšené nároky o budoucím partnerovi, mezi ženami převažují kariéristky, bojí se závazků, mají strach ze sblížení, některé ovlivňuje negativní zkušenost z dětství, mívají sklon k alkoholismu či poruchám příjmu potravy, ženy touží po rodině a umí si představit mít dítě bez otce (Mlčoch, 2008).

Domnívám se, že uvedené charakteristiky nejsou ve všech bodech skutečným odrazem singles lidí, budí ve mně dojem spíše stereotypního uvažování o tomto stylu života. Současným trendům singles se bude tato práce ještě věnovat.

Důležitější otázka, která však nastává, je, zda lze vůbec pod pojem singles zařadit takové jedince, kteří sice splňují charakteristické rysy pro singles, ale v takovém stavu nejsou dobrovolně. Veškeré populární články a televizní seriály z prostředí amerických velkoměst, prezentují singles jako úspěšné a ekonomicky nezávislé lidi užívající si vztahy na jednu noc, nakupování a nekonečné večírky se stejně profilujícími se přáteli, přičemž

jejich styl života jim vyhovuje, nebo jsou alespoň stavěni do světla přílišné náročnosti na partnera, což jen podporuje myšlenku o jejich výjimečnosti. Je tomu opravdu tak?

Typologii postavenou na míře dobrovolnosti vytvořil Stein, ta je považována za jednu z nejvýznamnějších.

3.1 Typologie singles

Stein vytvořil jednu z neznámějších typologií lidí žijících solitérním životem. Tu postavil na bipolární dimenzi dvou kritérií: dobrovolnost-nedobrovolnost a dočasnost-stabilita singles statusu. Přirozeně vzniknou čtyři typy způsobů, jak vymežit tyto jedince.

1. Dobrovolně dočasní: patří sem mladí lidé, kteří jsou prozatím nesezdaní nebo jsou již rozvedení a sňatek odkládají, protože pro ně partner ani sňatek není prozatím prioritou
2. Dobrovolní stabilní: tito lidé jsou spokojení, neplánují manželství a bydlí (kohabitují) s partnerem bez budoucího uzavření sňatku. Řadí se sem i členové náboženských řádů, jež manželství nepovolují a svobodné či rozvedené rodiče, kteří nehledají partnera
3. Nedobrovolní dočasní: sem řadí mladé, aktivně hledající partnera s touhou po sňatku a starší jedince, kteří proces hledání teprve započali
4. Nedobrovolní stabilní: doposud nesezdaní, kteří chtěli, ale nenašli partnera a situaci přijali, dále rozvedení, ovdovělí a znevýhodnění psychicky či fyzicky, (Tomášek, 2003).

Staplesova typologie byla vytvořena na základě výzkumu afroameričanů a je tvořena diferenciací na základě otevřenosti vztahů. Rozlišuje:

1. Free-floating unattached: je to nejčastější typ založený na náhodných schůzkách a bez závazků
2. Open-coupled relationship: jedná se o otevřený vztah, který je stálý, ovšem může zahrnout také další sexuální či romantické vztahy
3. Close-coupled relationship: je to uzavřený vztah založený na vzájemnosti v oblasti romantiky i sexu
4. Singles v jedné domácnosti: páry zasnoubené či dohodnuté na společném životě
5. Accomodationalist: dočasný nebo stálý život solitéra (Tomášek, 2003).

Tomášek dělí typologii singlovství dle více kritérií:

1. Dle existence/neexistence vztahu
2. Dobrovolnost/nedobrovolnost
3. Dočasnost/trvalý stav
4. Motivy, důvody pro singlovství (Tomášek, 2003).

3.2 Singles v ČR

Dle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 žije v ČR přes 1, 2 milionů lidí o samotě. Nejvíce jich žije v Praze, Karlovarském a Ústeckém kraji. Nejčastější skupinu tvoří senioři (1/3 jednočlenných domácností), konkrétně ovdovělé ženy (Habartová, 2014). V posledních deseti letech však vzrůstá podíl mladších věkových skupin žijících o samotě (aktuálně jich je přes 300 tisíc), 1/5 ze všech jednočlenných domácností tvoří muži. S rostoucím počtem takových domácností se mění demografické aspekty i celý životní styl společnosti. Společnost začíná být otevřená singlovství a marketingové strategie jím jsou taktéž ovlivněny. Roste poptávka po veřejných prádelnách, zájezdech pro single lidi nebo hotových jídlech. Dle tiskové mluvčí Globus prodejen jsou hotová jídla pohodlná, šetří čas a člověk si ho může vzít domů či do práce.

Podle internetového magazínu The singles bylo v České republice k 26. 3. 2011 sečteno více než 300 000 single lidí, z čehož jednu desetinu tvořili lidé v rozmezí 20-39 let. Mezi ženami převládal podíl vysokoškolsky vzdělaných (25%) kdežto u mužů to bylo pouze 11%. Delší pracovní dobu, než je obvyklé, mělo 34 % z žen nezadaných, u zadaných se jednalo pouze o 17%. Jedna třetina singles žije ve velkých městech nad sto tisíc obyvatel a to v nájmu (40%), v osobním vlastnictví (29%) a ve vlastním domě (15%).

Většina singles více inklinuje k individualismu, kariérismu až workoholismu. Dle statistiky však 75% svůj stav hodnotila jako důsledek životních okolností a 25% si tento styl zvolilo samo. 60% single život nevyhovuje, zatímco 40% je s ním spokojeno. 1/5 ze singles jedinců partnera hledá, ale nemůže nalézt toho vhodného (Zdroj: Thesingles.cz).

Životnímu stylu singles bývá někdy vytýkán také negativní dopad na společnost. Kritizuje se v souvislosti s nárůstem národní neplodnosti, přílišnou sexuální otevřeností vůči experimentování či s narůstajícím vlivem prostřednictvím vyššího postavení na pracovním

trhu (Labusová, 2014). Tomášek se však k těmto nařčením staví poněkud skepticky. Argument, že singles negativně ovlivňují reprodukční chování, připodobňuje k diktátu totalitních režimů, které orientaci na rodinu nekompromisně stavěly nad svobodu jedince volit si vlastní cestu. Také nařčení z ohrožení společnosti díky sexuálnímu chování, Tomášek neakceptuje. Uvádí, že například homosexuálové, kteří díky stále panující netolerantnosti společností možná mohou vystupovat jako singles, ale fakticky být sami nemusí, stejně jako nemusí mít žádný vztah k singlovství. Také strach ze singlovství, jakožto fenoménu mající přednost na pracovním trhu a tudíž vnímaného jako příčina diskriminace lidí žijících v manželství a s dětmi, je dle Tomáška přehnané. Spíše než reálnou hrozbu na poli práce vidí problém ve stereotypním uvažování, které dospělost ještě stále definuje založením rodiny (Tomášek, 2003).

3.3 Motivy singlovství

Přestože jsou současné výzkumy zabývající se fenoménem singles zajímavé a přinesly již mnoho pohledů do konkrétních lidských osudů, stejně jako zboření některých mýtů, nejvýznamnější otázkou je pro mě stále motivace k takovému stylu života. Pokud bych singles vnímala opravdu jako styl dobrovolně přijatý, zajímal by mě důvod. Zatím se však zdá, že většina mladých lidí, kteří žijí bez partnera, o vztah stojí.

Psycholožka Jitka Douchová uvádí některé důvody singlovství a okolnosti, za kterých tento styl života vzniká. Podle ní se může jednat o současný trend související s hromaděním materiálních statků a kontinuálním vzděláváním zaměřeným na seberealizaci. To, že jedinec volí solitérní život, může zapříčinit:

1. Negativní zkušenost z dětství - soužití rodičů bylo traumatizující a převládá strach ze vztahu anebo neúplná výchova (absence jednoho rodiče, tudíž absence zkušenosti s párovým soužitím)
2. Prostředí, ve kterém se člověk pohybuje - homogenita přátel bez závazků, tlak z jejich strany
3. Profesní život - potřeba časové flexibility, seberozvoj, vzdělávání (Musálková, 2013).

Pavla Smith, která se se singles setkává ve své psychologické praxi, vidí problém ve zralosti těchto lidí. Dospělost, jež se vyznačuje schopností brát zodpovědnost za svá rozhodnutí a schopností přijímat výhry i prohry, je pro singles lidi stále vyvíjejícím se obdobím. Smith vidí problém především v jejich strachu z navazování vztahů a ti, kteří je naváží, z nich při prvním problému zase rychle prchají. Na druhou stranu však psychologka neguje domněnku, že by všichni tito lidé nebyli zralí, což demonstruje faktem, že mnoho z nich má vyvinutou silnou zodpovědnost vůči své práci. Spíše jde tedy o nerovnoměrnost schopností, jež zralého člověka charakterizují (Labusová, 2014).

Mlčoch dle statistik uvádí výsledky motivů pro singlovství. 63% dotázaných jako důvod uvedlo, že ještě nepotkali toho pravého. Druhá nejčastější odpověď byla spokojenost se svým stavem (44%), (Mlčoch, 2008). Tyto výpovědi by dokreslovaly výsledky Tomáškovy výzkumu: „*Vyhraněná a populární představa singles jako kategorie individuí se záměrnou a poměrně sofistikovanou motivací bezprostředně se vážící s explicitním odmítnutím partnerského života vzhledem k prioritnímu postavení profesní seberealizace nebyla rozsáhleji reálně potvrzena*“ (Tomášek, 2003, s. 6).

Z probíhajícího výzkumu, který Tomášek zaměřil na první skupinu ze své typologie, tedy na doposud nesezdané mladé lidi (většina mezi 22-33 let), vyplynulo několik zajímavých tendencí, jež jsou v přímém rozporu se stereotypním uvažováním o těchto lidech. V souvislosti s plánováním manželství či rodiny viděli dotázaní jako problém nikoli svoji neoblomnou touhu být sami, ale materiální překážky. Mnozí z nich si zkrátka zatím neuměli představit plánování tak důležitého kroku, jelikož si uvědomovali, že nejsou dostatečně materiálně zajištěni.

Také představa o nahrazení vztahu profesní seberealizací nebyla přímo potvrzena. Přestože jako překážka či příčina rozpadu vztahu byla jmenována profese a kariérní růst, jednalo se spíše o nevyhnutelný důsledek, nežli svobodnou volbu vztah ukončit či ho nemít.

Asi nejzajímavějším zjištěním výzkumu byl paradoxně fakt, že ačkoli byli respondenti vybráni na základě kritéria absence vztahu a ekonomické nezávislosti, velká část těchto lidí nějakou formu vztahu přesto udržovala. I když tyto vztahy byly založeny na přátelské a sexuální úrovni bez perspektivy dalšího vývoje, je u nich zřejmá tendence udržovat vztahy, ačkoli se nejedná o ty smysluplné, kterými se pyšní mnohé páry a manželství, dokud nepřijde krize či jejich rozpad (Tomášek, 2003).

Domnívám se, že vidět v singles patologické aspekty či vlivy na společnost nebo tyto jedince odsuzovat za alternativy, které si dost možná nevybrali, je pokrytecké, když vezmeme v úvahu procenta nevěř, rozvodů, psychického a fyzického násilí ve vztazích. Neměl by si každý v dnešní individualizované společnosti plné svobody, o kterou jsme tolik usilovali, žít život, který si vybere? Je dost možné, že do pěti let, které si singles často dávají jako hranici budoucích změn a přechodu k tradičnějším rolím, potkáme svého single přítele či přítelkyni s kočárkem, zatímco my sami budeme přehodnocovat svůj dosavadní život a rozhodovat se o jeho dalším směru.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část této práce se bude zabývat výzkumem, jehož téma a cíl byli zvoleny s ohledem na problematiku životního stylu singles, kterému se na základě odborné literatury věnovala část teoretická.

Nejprve popíši cíle a metodologický postup výzkumného šetření. Následně se budu věnovat vlastnímu výzkumu, tedy popisu výzkumného vzorku, navázání kontaktu s respondenty a průběh rozhovorů. Dále budu interpretovat získaná data, díky kterým si v závěru zodpovím na výzkumné otázky. Cílem praktické části bude snaha zjistit důvody, které jedince přivádí k rozhodnutí žít single. Na základě subjektivní výpovědi každého z nich se pokusím popsat možné příčiny a motivy, které je v tomto životním stylu udržují.

4.1 Cíle a metody výzkumu

Před tím, než se výzkumník rozhodne vstoupit do terénu a sbírat data, je vhodné, aby si ujasnil téma svého výzkumu. Samotné téma je totiž počátečním a důležitým aspektem, který může mít vliv na kvalitu a průběh výzkumného šetření. Je vhodné vybrat si takové téma, se kterým je výzkumník spjat z hlediska zájmu o danou problematiku anebo má s touto problematikou sám zkušenosti (Švaříček, Šedřová, 2007).

Od problematiky singles nejsem zcela odtržena, protože ve svém okolí vnímám nárůst osob, které tento životní styl přijaly a to z různých důvodů a za různých okolností. Díky těmto nepřímým zkušenostem a zájmu o životní styl, který moji generaci poněkud minul, jsem přirozeně mapovala problematiku. Toto mapování se spolu s teoretickou analýzou dostupných zdrojů stalo vodítkem k tomu, abych si ujasnila cíl celého šetření (Miovský, 2006).

Výzkumný problém, tedy *singles jako fenomén současného životního stylu*, jsem si musela zúžit tak, abych byla schopna svým šetřením problematiku pojmut. Proto jsem ke specifikaci celého výzkumu využila hlavní výzkumnou otázku: *Jaké jsou příčiny vzniku single života a motivy, které tento styl udržují?* Hlavní výzkumnou otázku je tedy třeba rozdělit na dvě dílčí:

VO1: *Jaké jsou příčiny vzniku single života?*

VO2: *Jaké motivy udržují singles osoby v tomto stylu života?*

Tato výzkumná otázka se stala nejen nástrojem pro zúžení tématu, ale také jako hlavní pilíř udávající směr výzkumu, jehož cílem je *porozumět a popsat, co zapříčinilo, že žije člověk sám, co ho v tomto stavu udržuje a jak subjektivně vnímá svůj single život.*

V sociálních vědách se jevy zkoumají pomocí dvou hlavních strategií - kvantitativní či kvalitativní. Zatímco kvantitativní model pracuje s ověřováním stanovených hypotéz pomocí deduktivního postupu, výzkum kvalitativní pomocí induktivního postupu vytváří nové hypotézy a teorie. Oba dva modely mají své přednosti i omezení, ale přes veškerou vzájemnou kritiku se vědecké bádání postupně uchýlilo k vzájemnému respektu a v ideálních případech i ke spolupráci (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Vzhledem k cíli této práce jsem zvolila kvalitativní metodu. Přínos kvalitativního zkoumání spočívá v jeho pružnosti a schopnosti zkoumat jevy do hloubky. Přestože se oproti kvantitativnímu modelu nepracuje s vysokým počtem respondentů a dat, umožňuje proniknout do problematiky a to s ohledem na kontext, ve kterém se výzkumný vzorek (respondenti) nacházejí (Hendl, 2008). Díky kvalitativnímu šetření jsme schopni lépe uchopit prožívání a chápání sociální reality respondentů (Švaříček, Šed'ová, 2007).

4.2 Vlastní výzkum

Kritéria pro respondenty výzkumu, byla předem definována. Záměrný výběr vzorku je pro kvalitativní metodu příznačný, výzkumníkovi umožňuje volit si ty jedince, kteří splňují předem stanovená kritéria a jsou spjatí s problematikou šetření (Gavora, 2000).

Kritéria, která jsem volila na základě teoretické analýzy odborných zdrojů, byla pro můj vzorek následující:

- Věk 25 - 40 let
- Absence sňatkové historie
- Žijící sám/ sama
- Ekonomicky nezávislý/á

Tři respondenty jsem znala osobně, nebyl pro ně tedy problém podílet se na mém šetření. Následně jsem je požádala, zda by nevěděli o dalších vhodných osobách, které by splňovaly kritéria pro šetření a současně by byly ochotny udělat si čas a mluvit o poměrně osobních zkušenostech a pocitech. Záměrný výběr byl tedy doplněn o metodu „sněhové

koule“ (respondent výzkumníka přivede na další vhodné osoby, které spadají do výzkumného vzorku). Díky této metodě jsem získala kontakt na další tři osoby, z nichž jedna účast na výzkumu odmítla, tuto možnost jsem samozřejmě předpokládala. Jelikož mi ale do počtu účastníků výzkumného šetření chyběli respondenti, pokusila jsem se také oslovit na jedné ze sociálních sítí přátele, tedy zda by někdo nevěděl o vhodných respondentech. Popsala jsem stručně problematiku, časovou náročnost a formu výzkumu. Metoda „samovýběru“ je postavena na dobrovolnosti účastníků, kteří jsou hromadně osloveni například pomocí inzerátu (Miovský, 2006). Touto formou jsem získala dostatečný počet respondentů. Přehled základních údajů o účastnících uvádím v tabulce č.2.

Tab. č. 2 Charakteristika výzkumného vzorku

jméno	věk, pohlaví	vzdělání	zaměstnání	bydlení	bez vztahu
r. R	36, muž	střední	úřad	sám, podnájem	5 let
r. Z	40, žena	gymnázium	úřad	sama, vlastní byt	8 let
r. K	27, žena	VŠ	úřad	sama, vlastní byt	2 roky
r. A	29, žena	VŠ	média	sama, podnájem	absence trvalejšího vztahu
r. Ka	38, muž	VŠ	podnikatel	sám, vlastní byt	5 let
r. L	30, žena	VŠ	nezisková organizace	s přáteli, podnájem	4 roky
r. H	32, muž	VŠ	úřad	sám, podnájem	3 roky

Výzkumný vzorek tedy zahrnuje sedm respondentů, z nichž jsou čtyři ženského pohlaví v rozmezí 27-40 let a tři muži v rozmezí 32-38 let. Většina má vysokoškolské vzdělání, jeden respondent absolvoval střední průmyslovou školu a jedna respondentka gymnázium, přičemž aktuálně studuje dálkově vysokou školu s ekonomickým zaměřením.

Vzorek zahrnuje čtyři respondenty, kteří pracují na různých pozicích úřadů. Jeden dále podniká v oděvním průmyslu, jedna z respondentek pracuje na vedoucí pozici v neziskovém sektoru a jedna respondentka pracuje v médiích jako PR.

Z hlediska bydlení žije pouze jeden z respondentů s přáteli, ostatní bydlí sami. Všichni účastníci bydlí v bytech. Čtyři v podnájmu a tři ve vlastním.

Jedna z respondentek doposud neměla žádný trvalejší vztah, ostatní respondenti žijí sami po dobu v rozmezí 2-8 let.

Účastníky výzkumu jsem kvůli dodržení anonymity záměrně nazvala pouze začátečními písmeny jejich jmen, budou tak uváděni i v citování a interpretování získaných dat.

Sběr dat probíhal metodou polostrukturovaných rozhovorů. Polostrukturovaný rozhovor je založen na předem připravených otázkách, ale svojí pružností tolik nesvazuje a neřídí respondentovi odpovědi. Výzkumník tak může otázky přizpůsobit, obměnit, vynechat během rozhovoru, který se v závislosti na jedinečnosti každého respondenta může ubírat jiným směrem. Jelikož problematika singles pojímá lidský život, v mnoha ohledech jedinečný a intimní, je hloubkový rozhovor vhodnou metodou sběru dat. „*Prostřednictvím hloubkového rozhovoru jsou tedy zkoumány členové určitého prostředí, určité specifické skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání a událostí, jakým disponují členové dané skupiny*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 159).

K rozhovoru - příloha P I, jsem sestavila připravené okruhy, které vycházely z výzkumných otázek (respektive ze dvou výzkumných otázek). Jeden okruh rozhovoru byl zaměřen na příčiny vzniku singlovství, tedy spíše na zkušenosti a historii z respondentova života. Další okruh se odvíjel od otázky motivů k singlovství. Ten zahrnoval otázky týkající se aktuálního života, názorů, pocitů. Dalším okruhem byly otázky o vizích do budoucna a hned na úvod byli respondenti dotazováni také na základní osobní údaje - viz. příloha P I.

Během rozhovoru přicházely otázky na řadu s ohledem na konkrétní vývoj povídání, proto jsem často otázky doplňovala, přeformulovala anebo naopak vynechala, jelikož byly spontánně zodpovězeny v rámci otázky jiné.

Vstup do terénu byl pro mě, jako laického výzkumníka, nejistý a první rozhovor mi posloužil současně jako určitá pilotáž. Zjistila jsem, že některé otázky nebyly dobře voleny

a některé naopak chyběly. Bylo také těžké doptávat se a mnoho témat mě napadlo až po rozhovoru, když jsem si jeho přepis pročítala.

Prostředí, ve kterém rozhovory probíhaly, jsem se snažila přizpůsobit respondentům. Jelikož jsem byla v roli žadatele o pomoc s výzkumem a současně jsem chtěla nahlížet ostatním do intimních rovin jejich života, cítila jsem povinnost vyjít jim vstříc s požadavky a maximálně jim rozhovor zpříjemnit. Setkání proběhla na místech, které respondenti navrhli, tudíž jsem předpokládala, že jim jsou příjemná a cítí se tam dobře.

S účastníky, které jsem znala osobně, probíhala domluva na čase a místě konání rozhovoru telefonicky. S některými jsem se domlouvala e-mailem. Čas i den jsem taktéž přizpůsobila jejich možnostem. Účastníci byli předem seznámeni s etickým dilematem výzkumu. Před začátkem výzkumu jsem je požádala o informovaný souhlas, následně jsem je ujistila o naprosté anonymitě jejich osobních údajů a přislíbila, že po dokončení celé práce jim může být zaslána, pokud budou mít zájem. Stejně tak mě mohli kontaktovat, kdyby měli zpětně jakékoli pochybnosti v souvislosti s uskutečněným rozhovorem.

Rozhovor byl se souhlasem respondenta nahráván diktafonem. Poté jsem se ho pokusila co nejdříve přepsat a přepis doplňovat také o poznámky zachycující neverbální projevy (nálada, intonace hlasu, váhání, změna tématu). Jakmile byl rozhovor přepsaný, znovu jsem ho pročítala a ujasňovala si, co jsem se dozvěděla. Poté jsem jednotlivé věty rozdělila na krátké úseky, které jsem si heslovitě pojmenovala a tato hesla psala nad každý úsek. Kódování v pravém slova smyslu je postup analýzy dat, během které odpovědi respondentů rozložíme, konceptualizujeme a opět složíme do nového příběhu. Analýza dat probíhá souběžně s jejich získáváním a tento proces je spjatý s designem zakotvené teorie, která však pro začínajícího výzkumníka není vhodnou volbou. Rozhodla jsem se proto použít kódování pouze jako prvek zakotvené teorie, k interpretaci dat a sestavení kostry příběhu jsem zvolila techniku „vyložení karet“. Tato technika je „*tou nejjednodušší nadstavbou nad otevřeným kódováním*“. „*...kategorie vzniklé skrze otevřené kódování výzkumník uspořádá do nějakého obrazce či linky a na základě uspořádání sestaví text tak, že je vlastně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií*“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 226).

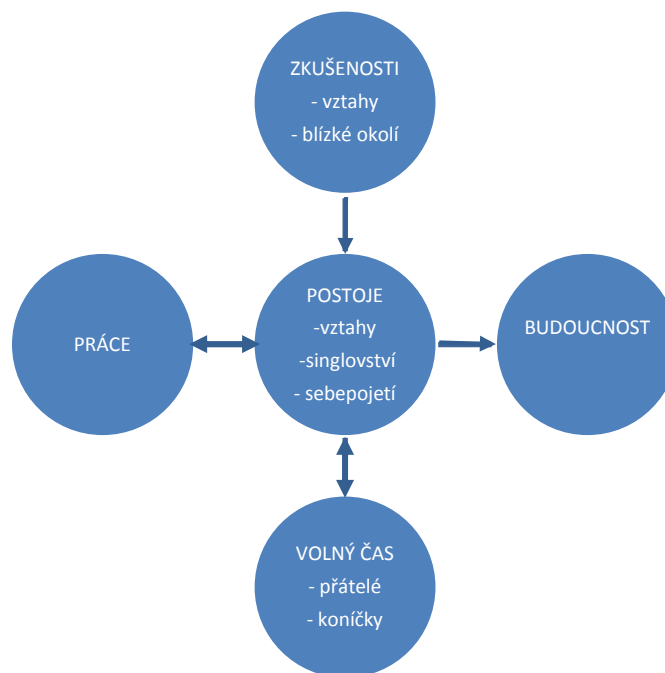
V následující části budu na základě analýzy interpretovat získaná dat. Interpretace bude doplněna o vybrané úryvky z rozhovorů, které budou interpretaci demonstrovat.

4.3 Analýza a interpretace výsledků šetření

Jak jsem již popisovala, analýza získaných dat z rozhovorů probíhala souběžně s jejich získáváním. Po každém rozhovoru a jeho přepisu jsem si kladla otázky, co jsem v něm zjistila a následně si ho rozdělila na větné či slovní fragmenty, které jsem si „oheslovala“. Tato hesla jsem na základě významové podobnosti seskupila do kategorií, ty budou tvořit kostru mé interpretace.

Ze získaných kódů (hesel) mi vznikly následující kategorie, které pro znázornění uvádím v jednoduchém schématu.

Obrázek č. 1: Schéma kategorií

Zdroj: vlastní

Ústřední kategorií se v odpovědích stala obecně aktuální situace respondentů, tedy jejich současný single stav, který byl demonstrován především jejich postoji. Tyto **postoje** se z převážné části dělily do tří skupin. *Podkategorie sebepojetí* zahrnovala hodnocení sama sebe, své aktuální situace. Tato podkategorie obsahuje především vlastní sebehodnocení,

popis hodnot a charakteristických rysů, které by mohly odhalit důvody dlouholetého singlovství..

Druhá podkategorie vypovídá o vztazích - jak respondenti vnímají vtahy, co v nich vidí kladného, čeho se naopak bojí, nebo co jim na partnerství vadí

Třetí skupina postojů tvořila výpovědi o singlovství - názory, negativa a pozitiva tohoto stylu života a vlastní náhled na to, proč jsou právě oni sami.

Tuto centrální kategorii následně ovlivňují kategorie další. Důležitý vliv mají beze sporu **zkušenosti**. Ty se opět seskupily do dvou nejčastějších skupin. Jednalo se jednalo o zkušenosti z minulých partnerských vztahů a druhou skupinu tvořily zkušenosti získané prostřednictvím blízkého okolí. Blízkým okolím se myslí především rodina a přátelé, respektive jejich zkušenosti a vlastní vztahová praxe, jež ovlivňují respondenty ve vnímání vztahů obecně a tím logicky i na osobní úrovni.

Další kategorií se stala **profesní oblast**. Zde je vliv oboustranný, někteří z respondentů vnímali práci jako jeden z důvodů své aktuální situace, jednalo se o ty, kteří měli náročnou práci a chtěli se v ní realizovat. Na druhou stranu dalším respondentům se práce stala výsledným útočištěm a východiskem v situaci, kdy jsou bez partnera a nemohou ho najít.

Volný čas byl také jednou z hlavních oblastí, díky které se singles respondenti realizují a to především s přáteli anebo prostřednictvím koníčků.

A na konec **budoucnost**, tedy představy o ní, se v rozhovorech výrazně nořila ruku v ruce s překážkami v navázání vztahů, kterých se dotazovaní bojí.

Zatímco zkušenosti mají na aktuální postoje a situaci respondentů přímý a jednosměrný vliv, volný čas spolu s prací se s postoji ovlivňují vzájemně. Stejně jako k práci se totiž i ke koníčkům lidé upínají, protože jsou sami, ale zároveň čas, který tráví s přáteli, jež mají určité hodnotové rysy, ovlivňují názory respondentů a celý jejich životní styl. Co se týká budoucnosti, zde je vliv jednosměrný- postoje ovlivňují představy do budoucna a názory na to, jak bude tato budoucnost vypadat a co tyto představy může cestou narušit.

Postoje

Jak jsem již uvedla, tato kategorie zahrnuje tři oblasti. **Sebepojetí** obsahovalo výpovědi o vlastních charakteristických znacích, negativních i pozitivních, a především obsahovalo možné příčiny, které stav singles vytvořily nebo je alespoň udržují. Tato podkategorie reprezentuje jasnější i skryté náhledy, které respondenti mají na svoji osobnost. Nejčastěji

se v odpovědích vyskytovala samostatnost. Ať už dotazovaní o partnerský vztah usilovali či nikoli, převážně se popisovali jako samostatní jedinci schopni zařídit si své věci bez spoléhání na pomoc druhých. „*Asi je určitě lepší, když se můžete opřít o partnera, to je jasné, ale já byla vždycky samostatná jednotka, ne jako sólista, ale myslím, že jsem byla samostatná, uměla jsem se domluvit. Mám to asi po mámě, mám vyřídilku, prostě praktická žena.*“ (L.)

Také respondent Ka. se nepřímo charakterizoval jako schopný postarat se, aniž by absenci partnerky vnímal jako handicap na poli domácnosti: „... *uklidím si, něco i uvařím a já stejně pořád někde poletuju, takže i když by to ženskou ruku v některých směrech asi chtělo, myslím, že postarat se o sebe umím... vlastně to člověka tak nějak i posílí, když nemá to druhé pohlaví k ruce a vše si řeší sám.*“ (Ka.)

Přestože samostatnost se v odpovědích vyskytovala spíše v pozitivní konotaci, v jednom případě i přes vnímání vlastní síly a zvládání denodenních povinností a zátěží, jedna z respondentek uvedla, že jí právě v těchto situacích chybí někdo, kdo by jí poskytl jiný úhel pohledu anebo vytvořil takovou atmosféru, aby mohla svoji sílu odhodit a cítit se prostě jako žena, která touží po opoře. „*Já jsem už tak dlouho sama, že musím věci zvládat, aniž bych chtěla. Někdy zjistím, že jsem se vlastně nezastavila a jsem pyšná, že jsem ten den zvládla, ale taky bych někdy chtěla přijít a zhroutit se k někomu na gauč, aby mě jen třeba objal, to je jasný, v tomhle mi to chybí... je důležitý se dělit i o starosti, a aby ten druhý řekl i svůj názor na věc.*“ (Z.)

Samostatnost jde u singles nejspíš ruku v ruce s tím, že jsou velmi společenská. Je to nutný důsledek singlovství anebo naopak tato extrovertní vlastnost ovlivňuje jeho vznik či trvání? Respondent R. například uvádí, že si díky samotě vytvořil mnoho kamarádkých vztahů. Jednak tím, že si chodíval číst do různých podniků, kde se postupně seznámil s obsluhou a také v práci, kdy ho začali lidé kontaktovat, aby s nimi někam zašel. „*Ale já mám štěstí, že mám kolem sebe celkem dost lidí, kteří se často ozývají... A protože je jich fakt dost, tak se to v tom týdnu dost prostrídá, takže já v podstatě ani sám nejsem, když nechci.*“ (R.) Je pravda, že jedno rčení říká, že aby člověk mohl být sám, potřebuje kolem sebe mít spoustu lidí. To je asi u singles jedinců jeden z jejich rysů. Někdy je to právě důsledek situace, lidé navazují vztahy a vstupují do různých volnočasových akcí, kde poznávají nové lidi. „*Já mám mimo práce dost zájmů a některé jsou skupinové, takže pořád někde jsem a mám dost kamarádů. Baví mě třeba, že se sbalíme jen tak a vyrazíme někam pryč, pořád se ještě tak nějak bavím...*“ (H.)

Také respondentka K. uvedla, že díky samotě se věnuje převážně společenskému koníčku a přátelům: „...ted' se můžu sbalit a jet s partou na taneční festival nebo k moři s kamarádkama, chodím cvičit a večer občas ještě někam na drink a tak. Prostě se snažím žít na plno a nebýt otrávená.“ (K.)

Výhodou, aby se single člověk mohl ve volném čase bavit, je mít kolem sebe stejně laděné přátele. Respondentka A. hodnotí svůj životní styl pozitivně, protože ho, podle svých slov, zatím ještě stíhá: „...zrovna nedávno jsem s kamarádkama řešila, jestli se přestěhovat zpátky z Prahy do Brna, kvůli rodičům a kámoškám, ale pak jsem jim vysvětlila, že pro mě jako single člověka, je Praha přijatelnější. Je tam dost lidí, kteří žijí jako já a ty akce s nimi jsou super...“ (A.)

Z otázek týkajících se důvodů samoty a hodnocení svého single stylu života vyplynuly také časté tendence hodnotit se jako „náročný“ jedinec. Tato náročnost nezněla jako negativní sebehodnocení a naopak ani nebyla vyslovena v kontextu vlastní zaslepenosti a sebechvály, spíše byl cítit náznak ironie či nepochopení. Jakoby říkali „asi jsem moc náročná (ý), že nemůžu nikoho najít, přitom si ale připadám přičetná (ý) a se střízlivým náhledem na věc“. Tyto výpovědi se týkaly většiny dotazovaných, kteří plánují mít trvalý partnerský vztah, ale důvody, proč tomu tak není, zkoušeli hledat v sobě, avšak ne zcela vážně. „No já upřímně nevím, kamarádi říkají, že jsem náročná a že mám slevit z těch svých představ, jenže já to nedokážu, nemám pocit, že bych chtěla něco nedosažitelného, nevím. A ti správní chlapi, o kterých vím, jsou zadaní anebo dobrovolně taky single.“ (A.)

Také H. nahlíží na svou samotu s nadsázkou a svádí ji na vlastní přehnané nároky: „Dřív jsem byl asi na takové ty modelky a tak, ale ted' jsem asi náročnější na jiné stránky. Chtěl bych hlavně, když už, tak někoho, kdo bude normálně mluvit, jako že ne mluvit o ničem, jenže asi mám smůlu nebo jsem moc kritickej.“ (H.)

R. také v rozhovoru sklouznul k určité kritice, která ovlivňuje jeho postoj k partnerství: „To není o tom, že bych nechtěl ženu nebo že by mi nějak vadily, i když teda někdy, když mám možnost je někde slyšet, jak se baví a o čem, tak možná se ve mně pěstuje nějaký nerv...“ (R.)

Což krásně navazuje na další rys, kterým se respondenti v rámci rozhovorů pochlubili. Mnozí z nich totiž přiznali, že jsou sobci. Je to velice sporný aspekt, protože velká část z nich toto sobectví nevnímala negativně, nýbrž jako důsledek dlouhodobější samoty, která přirozeně vyústila v tendence řídit si svůj život, domácnost a čas sám. Je to rys, který

beze sporu do budoucna může ovlivňovat soužití s partnerem, nicméně je důležité přihlídnout k přirozené adaptaci na určitou dlouhodobě trvající situaci, která se u některých možná nechtěně transformovala v životní styl. Kdokoli, kdo zavítá do života takového single jedince, asi nemůže očekávat, že svůj život překope ze dne na den. Toto sobectví má totiž v kontextu single několik rovin. Je vypěstováno v podobě určitých jistot a zvyků - například chod domácnosti, denní rituály: „... *no možná trošku obava z toho, že bych měla s někým sdílet jeden prostor, protože jsem už zajatá v těch svých zvycích a zlozvycích a nikdo mě tak nějak nehlídá a nevidí. Vlastně mě zatím nenapadlo, že bych s někým žila, to je pro mě daleká realita.*“ (L.)

Potom je tu rovina sobectví v podobě omezení vlastního času a činností, které člověk doposud dělal. „*Mám dost aktivit, takže i problém s časem by možná byl. Nevím... určitě bych se všeho nevzdával, ale zas nevím, jestli by se mnou někdo tím pádem byl.*“ (H.)

Také R. vidí jako důvod své samoty neochotu cokoli měnit a podřídit se: „... *chci dělat to, co já chci a v době, kdy já chci. Nic s nikým neplánovat a neřešit, jestli na mě někdo někde čeká nebo jestli bych měl tohle nebo tamto.*“ (R.) Tento respondent v podstatě demonstruje nejvyšší rovinu sobectví, jelikož ji přiznává a vnímá jako důvod, proč je a chce být sám bez partnerky, přičemž však bere sobectví jako svoji vinu, a proto ani vztah navázat nechce, jelikož ví, že by partnerce spíše ubližoval. „*Já prostě nechci nikomu ubližovat, i když třeba neúmyslně, protože přijdu pozdě nebo nepřijdu vůbec nebo se mně nebude chtít na nedělní oběd k rodičům.*“ (R.)

Dalším charakteristickým rysem, který se v odpovědích objevil pouze jednou, ale za to se domnívám, že není ve spojení se singles překvapivý, byla stydlivost či nesmělost. Respondentka Z. uvedla, že vzhledem k době, kterou strávila sama bez partnera, si vlastně neumí představit, jak v některých situacích fungovat. „*Jak už jsem sama dýl, tak popravdě už ztrácím takovou tu schopnost vůbec s chlapem nějak navodit řeč. Myslím, že se stávám samostatnější, ale taky nesmělejší v seznamování, po internetu to ještě šlo, ale osobně cítím, že si nejsem moc jistá.*“ (Z.)

Je zřejmé, že respondenti, kteří žijí už několik roků sami, vykazovali známky určitých jistot a samostatnosti, se kterou úzce souvisí vlastní názor, představy, které o partnerovi mají, extroverze a tendence k mnoha aktivitám s mnoha přáteli, ale jak se ukázalo, také reflexe vlastních možností a limitů v nalezení partnera. Jaké **postoje** zaujali v rozhovorech **ke vztahům**, uvádím dále.

Co se týká vztahů, ptala jsem se převážně na takové otázky, abych zjistila, jak se k nim obecně respondenti staví, jaký mají na partnerství názor, v čem vnímají jeho pozitiva a v čem ho hodnotí jako problematický. Přestože se od singles stereotypně očekávají negace vůči vztahům a oslavování svobody a samoty, u mých respondentů tomu tak nebylo. Každý z nich si uvědomoval přínos i problémy, které s sebou partnerské vztahy nesou, aniž by se zatvrzele stavěli na jeden či druhý názorový pól. V podstatě všichni se shodli na tom, že vztah je prostředkem pro sdílení zážitků, které i ten sebevětší samotář čas od času sdílet potřebuje, stejně jako potřebuje kontakt - komunikaci a intimno. Nejvýrazněji se projevovala u respondentů touha po sdílení. „*Chybí mně někdo, kdo tam leží vedle a já mu můžu zrovna říct, co jsem přečetl nebo někdo, kdo se mnou bude sledovat zajímavější pořad. To jsou chvíle, kdy tě to štve, ten pocit, že nesdílíš něco, co bys chtěl...*“ (R.)

Také Ka. naznal, že jsou chvíle, kdy by přivítal větší sounáležitost, než dostává od přátel či rodiny. „*Jsou věci, který člověk asi chce řešit jen s jedním člověkem, s tím, co žije, v tomhle je to těžký. Když mám problém, jsem už zvyklý si to řešit sám.*“ (Ka)

Ona sounáležitost, či sdílení, je totiž vnímáno ze dvou úhlů. Ve spojení s problémy a řešením těžkých životních situací, ale také sdílení pozitivních zážitků a zkušeností. „*Potřebuješ přece s někým mluvit, řešit problémy, prožívat věci a koníčky.*“ (K.)

Vedle sdílení se jako klad partnerského vztahu objevovala intimita, kterou hodnotili jako důležitou součást života, což je možná důvodem, proč čtyři ze sedmi respondentů pro tyto situace mají „kamarády“/“kamarádky“. Tito kamarádi vykazovali u všech respondentů podobné znaky - jedná se o dlouhodobé kamarády, kteří jsou také bez stálého partnera, mají obdobné zájmy a stýkají se pravidelně po domluvě s respondenty. Vztah je založen na vzájemné domluvě, toleranci, absenci nároků na toho druhého. V podstatě takový „ideální model“, který by možná pro vztahy fungoval nejvíce, kdyby lidé netoužili po vzájemném ovlivňování, času a nedělali si na partnery přehnané nároky, které mohou vyústit právě v singlovství. „*...já mám takovou kamarádku, s tou zajdem třeba na víno nebo do kina a někdy u ní přespím, jenže to je kámoška od školy a máme to tak nastavený. Neumím si představit mít s ní trvalejší vztah, i když jí mám hodně rád. Asi potřebuju to vzrušení poznat někoho nového.*“ (H.)

Stejně tak R. nakonec uvedl, že má pro chvíle samoty dlouholetou kamarádku z práce: „*...mám kamarádku v práci, takže nejsem promiskuitní nebo tak. Prostě už nějaký rok*

spolu občas někam zajdem, když mám čas nebo ona má čas a náladu. Někdy zajdem k ní nebo ke mně.“ (R.) Dodává však, na jakém principu tento vztah funguje: *„My to fakt máme nastavený jako kamarádství, jdem třeba do divadla nebo na koncert, párkrát jsme jeli na výlet. Ale není to pravidlo, prostě se domlouváme nárazově. ...když nechci, tak s ní nikam nejdu a naopak...“* (R.)

Ani ženský vzorek se nebrání mužské přítomnosti a to také v podobě kamarádkého vztahu „s výhodami“. A. uvedla, že vzhledem k práci a svým nárokům nemá na plnohodnotný vztah pomyšlení a již několik let udržuje kamarádký vztah s kolegou z práce: *„Vyhovuje mi, že od sebe nic neočekáváme, když máme čas, tak něco podnikneme a je to odproštěné od nároků a nějaké žárlivosti, kterou často u svých kamarádek vnímám a myslím, že jim to ten pravý příjemný pocit ze vztahu kazí. Potom jsou spíš na nervy a dochází k hádkám. Já se s ním sejdu, když mám chuť, podnikáme různé akce, ale tím to hasne...“* (A.) Na otázku, jak se takový vztah dlouhodobě udržuje, aniž by ony nároky nebo dokonce láska alespoň na jedné straně nevypukla, odpovídala následovně: *„Je pravda, že měl jednu dobu tendence si mě usurpovat a třeba na akcích se mu nelíbilo, že jsem s někým byla víc nebo se seznamovala, ale zase se to uklidnilo. Vyříkali jsme si to a vlastně jsme tak nějak domluvení, že to skončíme, až si někoho najde, což on už by asi chtěl.“* (A.)

Otázka udržení hranic takového druhu přátelství je velmi zajímavá. Jak se říká, existuje vlastně kamarádství mezi mužem a ženou? Z výpovědí o kamarádství „s výhodami“ vyplývá, že asi ano, ale těžko posoudit, na kolik respondenti otvírají vlastní emoce či správně vnímají emoce svých „protějšků“. Pokud tato přátelství na bázi intimní fungují i několik let, nelze se zamyslet nad představou, jak by takové vztahy fungovaly v pravém slova smyslu. Opravdu by se zničily, kdyby se pojmenovaly? Dostaly by se do nich náhle aspekty, které z nich udělají monotónní rutinu nebo dokonce konfliktní záležitost postavenou na nutné toleranci, ale také žárlivosti, nárokování a ztrátě vlastní svobody? Anebo právě roky, které se ukázaly jako příjemné, bezkonfliktní, během kterých se mezi párem vybuchovala nejen tělesná, ale také duševní intimita, jsou ukazatelem možnosti, že by právě toto spojení mohlo fungovat, ačkoli by bylo náhle vnímáno jako oficiální? Těžko říct. Každý z respondentů, který takový vztah udržuje, ho hodnotí jako příjemné zpestření svého singlovství, ale o větších citech či možnosti posunout tento vztah do vážnějších rovin, se nikdo z nich nezmínil.

Zajímavé je, že v rámci této intimity ani jeden z účastníků nepotvrdil, že by partnery střídal. Samozřejmě beru v úvahu, že toto chování je společností spíše odsuzováno a není

se čím chlubit, na druhou stranu alespoň od mužského vzorku by se dala čekat zmínka o „kamarádkách“. Těžko posuzovat, jak je tomu doopravdy. Z výpovědí však nelze potvrdit další stereotypně vnímaný aspekt singovství, tedy tendence ke střídání partnerů.

Sounáležitost, kterou na vztazích hodnotí respondenti jako důležitou a v podstatě ji ve svém single životě postrádají, řeší velká část z nich „intimním“ přátelstvím.

Co se týká **záporných aspektů partnerství**, odpovědi se často týkaly právě svobody. Ta se v konotaci negativní, tedy absence svobody, objevila u otázky vztahů a v pozitivní konotaci se objevila v hodnocení kladů single života.

Svoboda je pojem, který může být skloňován v mnoha významech. Ve spojení se vztahy bývá často řešeným tématem. Ať už chceme nebo ne, postupem času se v partnerství svoboda vytrácí. Do jaké míry, to už záleží na konkrétním páru a jeho hodnotách. Vzorek účastníků mého šetření však žije sám, ať dobrovolně či nikoli, ale všichni z dotázaných hodnotí svobodu jako významný prvek, který vztah ovlivňuje, často bohužel negativně. Proto na otázky negativ vztahů či překážek v jejich fungování uváděli respondenti absenci svobody a časté konflikty postavené na různých očekáváních. „*No asi nevýhodou vztahu je nutnost se přizpůsobovat. Člověk už si prostě nemůže dělat věci úplně po svém, najednou jsou dva a je nutnost nějak se sladit, aby to fungovalo. Myslím, že pro člověka, který je dýl sám, je to těžké zvykat si na kompromisy. Už se nemůže jen tak svobodně rozhodovat.*“ (Z.)

Také Ka. vidí ve vztazích určitou ztrátu svobody a prostoru: „*Jsem dost extrovert a umím se bavit a díky kamarádům a aktivitám mám už něco zajeté. Myslím, že ve vztahu se musí člověk v ledasčem omezit, už si nedělá, co chce, což je někdy škoda, ale je to tak obecně nastavené.*“ (Ka)

R. mluvil z vlastní zkušenosti. Svobodu vnímal nejen jako důvod, proč chce být sám, ale také jako příčinu krachu svého posledního vážného vztahu: „*Prostě jsem se dostal do fáze, že jsem chtěl svobodu. Ne kvůli holkám, ale chtěl jsem být sám, přestalo mě bavit právě to řešení ve vztahu. Řešení čehokoli a plánování dalších věcí.*“ (R.)

L. zase na svobodu nahlížela jako na součást své osobnosti, které se nechce vzdát, protože je důležitým hnacím motorem pro její práci, která v jejím životě představuje současně i hlavní koníček: „*...potřebuju být svobodná, protože mám kolem sebe výborný tým lidí se stejnými cíli a dost času trávím prací i ve volném čase, takže asi ve vztazích vidím problém toho, že člověk se musí nějak omezovat a přizpůsobit se a domlouvat se.*“ (L.)

Vedle ztráty svobody se často zmiňovala nesplněná očekávání. Očekávání známe od nejtělejšího věku. V dětství jsme očekávali dárek, který jsme si přáli a pod stromečkem ho nenašli, očekávali jsme pochopení rodičů, když jsme propadali z matematiky, která nás ani v nejmenším nezajímala, očekávali jsme slibnou kariéru v oblasti, kterou jsme si vysnili, aniž bychom ji blíže poznali, a očekáváme také určité kvalitativní rysy budoucího partnera. Tato očekávání si v rámci své osobnosti budujeme a často odráží postoje a hodnoty nás samotných. V dospělosti už těžko čekáme na prince s bílým koněm, ale přece jen jsou představy, ze kterých slevit nechceme, protože je vnímáme jako podstatné pro fungování vztahu a do budoucna i rodiny.

Očekávání, která měli na mysli respondenti ve svých výpovědích, však souvisela spíše se samotným procesem vztahu, než s nároky, kterým jsem se již věnovala. Jako záporné aspekty vztahu hodnotili očekávání, která v průběhu partnerství nastávají v denní realitě. Z počátku bývá vztah plný vzrušení, vášně a nadšení z partnera, které ho však zatím poznáváme. Po čase nastává jakési vystřízlivění, z romantické lásky se stává spíše vztah založený na přátelství a domluvě. Očekáváme již více než jen zábavu a sexuální touhu. Očekávání se týkají jednak nároků na jednání partnera v určitých situacích (většinou ve chvílích, kdy potřebujeme oporu či pevné stanovisko vůči nějakému problému), ale také samotných vizí do budoucna. Každý ve vztahu očekává, že partner bude uznávat podobné, ne-li stejné hodnoty a názory, že bude vždy jednat tak, jak čekáme a jak bychom možná jednali my sami. Jaké je potom překvapení a zklamání, když nastane chvíle, ve které nás ten nejbližší zklame, protože zkrátka nejednal tak, jak jsme chtěli. Na základě těchto nesplněných očekávání vznikají konflikty a na nás je nalézt hranice tolerance a kompromisů.

„Negativa vnímám všude kolem. Většinou se dva hádají, protože se prostě neshodnou, měla jsem to stejný. Člověk něco čeká, něco si třeba až vysní, ale ten druhý vás většinou překvapí tím, že to vůbec nechápe nebo to prostě vidí jinak.“ (L.)

Také respondentka Z. uvedla strach z konfliktů, které ve vztazích nastávají na základě nepochopení: *„Je jasné, že lidi nejsou nastavení stejně, hlavně žena a chlap jsou každý někde jinde, a proto si myslím, že vznikají často problémy. Protože každý věci vidí jinak. Já čekám, že mi partner bude v určité situaci oporou, ale on se rozhodne jet s kamarády na kolo, příklad.“ (Z.)*

Je zajímavé, že nesplněná očekávání zmiňovaly převážně respondentky ženského pohlaví. „...a proto myslím, že jsem vlastně taky pořád sama. Vždycky už dopředu vím, že mě ten chlap naštvě, protože věci nebude vidět jako já nebo mě prostě zklame...“ (A.)

Mužská část zase zmiňovala jako negativa v udržování vztahu nutnost kompromisů, což v podstatě s výše zmíněným očekáváním úzce souvisí. Abychom vztah neukončili pokaždé, když druhý nejedná tak, jak si představujeme, jsou kompromisy nutností. Do těch se ale často zejména mužům moc nechce. „Možná jako negativum nebo spíš tu slabší stránku vztahů vidím v tom, že se člověk musí v hodně věcech přizpůsobit. Asi je potřeba z některých věcí slevit nebo se změnit, aby to mohlo fungovat, jenže záleží na tom, o co přesně jde.“ (H.)

Ka. uvedl, že během kratších románek, které míval, pochopil, že kompromisy jsou sice nutností, ale ve svém případě je jich schopen pouze v takovém případě, kdy si bude jistý, že chce s danou ženou tvořit trvalejší hodnoty: „...dokážu se v dost věcech přizpůsobit, ale zase jsem dost tvrdohlavý a pokud jsu do něčeho tlačeny nebo naznám, že jde o věc, které se vzdát nechci, tak to prostě neudělám. Taky záleží, o jaký vztah jde, musím vědět, že s ní chci být a že to za to stojí.“ (Ka)

V neposlední řadě se také v odpovědích vyskytlo téma nevěry. Několik respondentů mezi záporné stránky vztahů uvedlo podvod. Zajímavé je, že více než samotný rozpad partnerství řešili dotazování obavy z nevěry jakožto delšího procesu, během kterého by oni sami žili v nevědomí. Co oči nevidí, to srdce nebolí, tedy v jejich případě rozhodně neplatí. „Určitě mám taky trošku strach z nevěry, protože víme, jak to v dnešní době chodí a já bych se nechtěla dočkat toho, že budu žít s někým, kdo mě bude vesele podvádět a nakonec budu ještě ta poslední, která se to dozví. Asi je potom lepší vztah ukončit, když vím, že má někoho jinýho.“ (L.)

„...jak to vidím kolem sebe, tak mám strach i z nevěry. Mám pocit, že málokdo zvládne být s jedním člověkem. Já nemám ani tak strach z toho, že by mě opustil, ale že by mě podváděl. To se mi zdá horší.“ (K.)

Do kategorie postojů jsem nakonec zařadila také postoje respondentů vůči samotnému **singlovství**. Stejně jako u partnerských vztahů mě zajímalo, jak na samotu nahlízejí, v čem vidí pozitiva, negativa a proč jsou právě oni sami.

Z odpovědí vyplynulo, že ne všichni z respondentů se do skupiny singles řadí. Až na tři účastníky vnímají tázané osoby svoji dlouholetou samotu jako životní etapu, na jejíž vznik

a trvání má vliv mnoho faktorů. Nehodnotí však tento styl života jako trvalý, o partnera stojí. Přesto však byli všichni schopni na single životě hodnotit kladné aspekty. Ti, kteří si tento stav užívají, zahrnuly klady do mnohých odpovědí. Ale i ti, kteří by o partnera stáli, nemuseli dlouho nad kladným přínosem samoty přemýšlet, protože tímto stylem žijí již několik let.

Respondenti se shodli především na tom, že samota člověku otvírá nové možnosti v rámci seberealizace. Jednalo se o profesní oblast, volnočasové aktivity, ale také schopnost být samostatný a silný.

„Myslím, že mám hlavně čas na své věci, můžu trávit čas tak, jak chci, věnovat se novým věcem a taky se díky kontaktům do nových věcí pouštět. Vedle práce pořád něco dělám, vlastně ani nemám moc čas řešit, že jsem sám, pořád mám kolem sebe kamarády.“ (H.)

Další respondent také uvedl, že díky single životu má možnost věnovat se mnohým aktivitám. *„Já vidím u kamarádů, že už díky rodině nemají čas tolik na svoje koníčky, kterými třeba dřív úplně žili. Jako jasně, že rodina je super věc a asi to člověk nějak přehodnotí, ale mně teď vyhovuje, že mám prostor a můžu zkoušet nové věci nebo se věnovat práci, aniž by mi to někdo třeba vyčítal.“ (Ka.)*

Jedna z respondentek jako plus single života uvedla možnost seznamovat se s činnostmi a lidmi, se kterými by se díky stálému partnerovi nesešla. *“Hodně kamarádek, který jsou vdaný nebo mají přítele, tráví čas jen s ním a vidím, že už se jim nechce zkoušet něco nového, asi to tak prostě je.“ (A.)*

R. vidí v samotě možnost kdykoli se rozhodnout a dělat to, na co má právě náladu, což při vztahu vyžaduje domluvu a kompromisy: *„Je to podle nálady a o tom to je. Můžu se kdykoli rozhodnout a dělat, co zrovna chci.“ (R.)*

V podstatě prostor pro nové možnosti jde ruku v ruce se svobodou, která, jak už jsem zmiňovala, byla uváděna v souvislosti s negativními stránkami vztahů, protože jí ubývá. V oblasti singlovství je tomu naopak. Respondenti uznali, že největší výhodou je svobodné rozhodování a právě nové možnosti, které jim tato svoboda otevírá. S touto svobodou souvisely další výroky ve spojení s kladným hodnocením single života. Především, že nemusí dělat kompromisy, s nikým se hádat, na nikoho žárlit. Naopak jim tento svobodný život umožňuje trávit čas s přáteli a věnovat se koníčkům, které je baví. Jedna respondentka také uvedla zajímavou připomínku, která se ve spojení se singles málo kdy uvádí: *„Já jako přínos vidím taky to, že nemám nikoho nasazeného v bytě. Upřímně si*

neumím představit, jak bych tam teď s někým vegetovala. Jsem zvyklá na svůj klid, svůj pořádek nebo spíš nepořádek a prostě jsem ráda sama. Člověk si může dělat, co chce.“ (L.)

Vše se tedy točí kolem svobody, osobního prostoru a možností, které dotazovaní hodnotili u nezadaných jako větší než je tomu u nezadaných.

Negativa singlovství se hodně podobala hodnocení pozitiv u vztahů. Hlavně ta část výzkumného vzorku, která do budoucna o vztah stojí, hodnotila záporně single života z hlediska sdílení zážitků, problémů a absence opory v těžkých chvílích. Ženy navíc bystře uvedly mateřství, o které by jednou stály, ale bez partnera to jaksi nejde. Jedna z tázaných také poukázala na fakt, že i přes možnosti mnoha kontaktů a přátel v single životě, existují chvíle, kdy má každý svůj život (ať už s partnerem nebo bez) a najdou se okamžiky, kdy se cítí sama a stála by o přítomnost někoho blízkého: „...ono se taky stává, že třeba potřebuju něco probrat nebo se odreagovat a nikdo nemá čas. Kamarádky jsou doma s děckama nebo přítelem a ti, co jsou single, jsou třeba zrovna někde ve společnosti, kam se mi nechce. Zkrátka je fajn mít v některých chvílích někoho stálého, kdo tu je pro tebe.“ (L.)

Nakonec mě zajímalo, v čem spatřují důvody svého singlovství, proč zrovna oni jsou delší dobu sami. Kromě zkušeností, kterým se budu věnovat v další kategorii, uváděli několik důvodů. Nejčastěji se jednalo o neschopnost narazit na někoho, kdo by je zaujal natolik, aby byli ochotni vztah zkusit. „Čas od času ještě někam zajdu, ale to mě oslovují takoví ti baliči, kteří jsou jasní a chtějí si užít. A v nejlepším případě ještě přiznají, že mají doma ženu nebo přítelkyni.“ (K.) Také L. hodnotí dnešní dobu jako komplikovanou z hlediska navázání smysluplného vztahu: „Je těžký s někým si sednout tak, že bych byla ochotná třeba omezit práci. To vidím větší smysl věnovat se svým projektům a tak, než trávit čas s někým na silu...“ (L.)

Dalším důvodem byl u dotazovaných čas. Někteří jsou vytíženi díky práci či jiným aktivitám, což jim nejen ztěžuje trávit s někým intenzivně čas, ale vůbec možnost vztah navázat. „Já při své práci dost někde jezdím. Ráno se sbalím a jedu po celé republice, takže potkávám dost lidí, ale na seznamování, v pravém slova smyslu, to není. Nejsem na jednom místě a nemám možnost někoho moc dlouho poznávat...“ (Ka.)

Dalším důvodů a příčinám se budu věnovat v následujících kategoriích, které single život významně ovlivňují. Tím zásadním vlivem mohou být vlastní negativní zkušenosti.

Zkušenosti

Zkušenosti, které dotazovaní uváděli, se dle významu dají rozdělit do dvou podkategorií. Tou první jsou zkušenosti vztahové. Zahrnují negativní zážitky z vlastních bývalých vztahů, které z různých důvodů skončily, ale respondenti si uvědomují, že mnohé prvky, kterými se onen vztah vyznačoval, je od navázání toho dalšího odrazují. Například K. měla svůj první vztah rok a půl, ale nakonec se partner ukázal jako nevyhovující jejím představám. Díky tomu je teď opatrnější již při samotném seznamování. *„Měla jsem jediný vážný vztah, ze kterého se vyklubala noční můra, takže špatná zkušenost, chápeš. Já za ním jezdila, jenže pak neměl práci a já obětovala dost úsilí i peněz, abych mohla být s ním. Jenže on to neustál a vylíval si na mě zlost. Prostě hrůza. Takže teď jsem taková víc opatrná a chci opravdu někoho schopného, o koho se opřu, když bude potřeba.“ (K.)*

Z., která za svůj život měla mnoho kratších i dlouholetých vztahů, je plná dojmů a zkušeností. Přiznává, že tyto zkušenosti ji zformovaly natolik, že už ani nedoufá, že by potkala někoho, s kým by byla spokojená: *„...když je vám už tolik, co mně a máte za sebou nespočet pokusů o trvalejší vztah, ani už nedoufáte, protože vás to tak nějak semele. Už všechny ty scénáře znáte, líp odhadujete chlapy a málokdo vás překvapí, myslím tím kladně.“ (Z.)*

A. zase zmínila mnoho kratších románek, které však v jejím případě plní stejnou funkci jako trvalý vztah. Má nasbíraných hodně situací a zkušeností, díky kterým je aktuálně sama spokojená a na mužské pohlaví se, kromě přátel, dívá s despektem: *„...a taky mám dost zkušeností s chlapama, kteří se ani neobtěžovali předstírat zájem. Nebo jsem měla pár románek a říkala si, že by to i šlo, ale ve chvíli, kdy jsem ho začala mít ráda a chtěla něco víc, se všechno zkazilo. Prostě neměli zájem nebo si pak našli jinou, se kterou ten vztah nakonec měli.“ (A.)*

L. měla dlouholetý vztah, díky kterému se zaměřila na kariéru, což je zajímavé. Nevnímá zkušenost s tímto partnerstvím pouze negativně. Přiznává, že partner, který byl na hranici workoholismu a vztah odsouval daleko za práci, jí svým životním stylem nepřímou dovedl k tomu, že se v práci začala seberealizovat sama. Těžko říct, do jaké míry jí tím pomohl a do jaké jí připravil překážky pro navázání dalšího vztahu. *„Byl dost zvyklý na své stereotypy a rituály, no a tak jsme spolu bydleli půl na půl. Pracoval do noci, a když byl doma, stejně pracoval. Postupně jsem si na to zvykla a čas jsem trávila v práci a s přáteli.“*

Nakonec jsme se vlastně dohodli na rozchodu. Ted' ale vnímám, že bych se v příštím vztahu možná chovala stejně jako on.“ (L.)

Ka měl přítelkyni čtyři roky, dokonce se plánovala svatba, ale vztah nakonec nevyšel, paradoxně však díky přítelkyni, která v té době byla více svobodomyšlná, než je možná i teď sám Ka. *„Dost jsme toho plánovali, ale najednou, aniž bych si toho všiml, se asi nějak změnila, prostě začala mít jiný představy a oznámila mi, že vlastně závazky ještě nechce, že s kamarádkou odjíždí pracovat do Řecka. Nějakou dobu jsme to udržovali na dálku, ale pak jsem naznal, že to nemá smysl, že ani nevím, co mám čekat a že už ji vlastně ani neznám.*“ (Ka)

Negativní zkušenosti ze vztahů mají beze sporu velký vliv na další navazování vztahů a hlavně na očekávání, která člověk má. Jak jsem však z rozhovorů zjistila, vliv mají také zkušenosti a vlivy z blízkého okolí. Myslím tím hlavně rodinu a přátelé.

Pouze dva respondenti uznali, že v primární rodině pociťovali problémy ve vztahu mezi rodiči. *„...naši se dost hádali, to si pamatuju jako děčko. Vlastně si nepamatuju, kdy byl doma klid. Byly tam nevěry a naschvály a nakonec se rozvedli. Často si právě říkám, jestli jsem ve vztazích nebyla tímhle ovlivněná...“* (A.)

Další respondentka uvedla, že doma probíhalo také domácí násilí a sama si uvědomuje, že vlastně ve vztazích hledala přílišnou péči a oporu, jakýsi pocit bezpečí, na což bývalý partner nakonec neměl dost sil. *„U nás bylo vždycky dusno, otec byl cholerik a mamka na to hodněkrát doplatila. Ještě dlouho v dospělosti jsem se s tím srovnávala, ale myslím, že důvod, proč jsem zůstala sama, byl asi i tlak na ty chlapy. Vždycky mi na někom začalo záležet a čekala jsem, že tu bude jen pro mě, že mi dá asi nějaký pocit bezpečí, co jsem doma neměla, nevím...“* (Z.)

Ostatní respondenti se k možnému vlivu rodiny na jejich singlovství nevyjádřili. Vztahy mezi rodiči hodnotili kladně či neutrálně, bez významnějších výkyvů.

Vedle zkušeností z rodiny však významněji působily výpovědi o zkušenostech přátel respondentů, respektive získané a odposlouchané zkušenosti a zážitky ze vztahů, které jejich kamarádi udržují. Ve výpovědích se tento vliv ukázal jako důležitý prvek v utváření představ a hodnot v rámci budoucího partnerství.

„Dost kámošů je ve vztazích tak nějak napůl, prostě někam jdeme a vidím, jak jsou rádi, že mají klid a vlastně mi o tom i povídají. Napřed se tváří, že jsou v pohodě, ale po pár pivech se prokecnou a štve je u těch holek dost věci.“ (H.)

Také A. se zmiňuje o přítelkyních, které mají dlouholetý vztah a ne vždy jsou v něm spokojené: *„Hlavně když přijedu sem do Brna a potkám se s holkama, zírám, jak dokážou mluvit hodiny o všech těch problémech, co se ale týkají fakt jen těch jejich chlapů. Pak mě ještě napomenou, že to nechápu. A asi to nechápu, já chodím ven, abych se odreagovala, a ony pořád řeší a řeší. Jsem asi ráda, že se mě to netýká.“ (A.)*

R. přímo uvedl, že ho okolí jen utvrzuje v jeho rozhodnutí být sám, protože je hodně společenský člověk a přátelé se mu svěřují. Často slýchává problémy, které ve vztazích okolí řeší. *„Slyším to pořád kolem sebe, v práci a všude, takový to hodnocení typu: ale jo, znáš to, ona je fajn, jenže zas jsme museli jet do Ikei, protože chtěla nějaký závěs, kterej tam nakonec už neměli, tak jsme se šli aspoň projít po obchodech, no a tam mě sprdla, že s ní nevybírám hadry a čtu si zprávy na mobilu. To je furt dokola tyhle historky a já se toho chci prostě ušetřit, protože bych byl stejnej vůl.“ (R.)*

Také K. často tráví večery s přítelkyněmi, které jsou zadané a mnohé z témat jsou spojeny s mužským pohlavím. Například skryté porovnávání a ujišťování se, zda je ten jejich vztah v pořádku a jak to doma má ta druhá. *„Hodně mých kamarádek tohle řeší. Takovou tu otázku, co ještě tolerovat, v čem uhýbat a co už je moc. Potom to sklouzává do takového vzájemného porovnávání, mám pocit, kdo je na tom hůř a líp a odchází každá s tím, že je na tom třeba ještě dobře. Ale asi by tuhle věc měl každý řešit na své osobní rovině, co je pro něj důležitý.“ (K.)*

Téma historek okolí a negativní vliv na smýšlení o perspektivě vztahů se objevilo u všech respondentů. Je asi zřejmé, že lidé se ve společných chvílích (především samotné ženy a samotní muži) nevyhnou tématu druhého pohlaví. Poté mohou takové debaty a předávání zkušeností dojít k vlastní sebereflexi, respektive k reflexi vlastního vztahu. Jedná se dost možná o hru, kdo je na tom hůř nebo zda to či ono spadá ještě do vztahové normy. Pokud však tyto vlivy působí na dlouhodobě nezadané, může to dost možná zapříčinit nechuť vůbec se do vztahu pouštět. Všechny hádky, nevěry a rozchody v okolí mohou způsobit neochotu zkoušet vztah na vlastní pěst a zkoušet ho „po svém“.

Další významnou negativní zkušeností je únava ze seznamování. Mužské pohlaví uvádělo především brzké vystřízlivění z počátečního okouzlení, které je často založeno na fyzické

přitažlivosti, avšak z hlediska dlouhodobější perspektivy zatím neshledali žádnou ženu tou pravou. Postupem času si na tento stereotyp tak zvykly, že shledávají svůj single stav za přirozený důsledek únavy z pokusů.

“Zkoušel jsem jeden čas po rozchodu chodit ven s tím, že třeba potkám někoho, s kým bych si rozuměl. Byl to asi důsledek zklamání z rozchodu, ale čím víc holek jsem poznával a bavil se s něma, tím víc mě to otravovalo. Teď už to nedělám, teda aspoň ne cíleně a jsem spokojenej tak, jak jsem.” (Ka.)

H. uvádí obdobný problém v seznamování: *„I když se s nějakou holkou víc seznámím, tak to dopadne buď jako románek nebo nemám zájem s ní cokoli dál řešit, protože vidím, že jsme každý někde jinde a nemá cenu něco protahovat, když vím, že s ní být nechci.” (H.)*

K. si prošla kromě běžného seznamování také seznamováním přes sociální sítě. Efekt to však mělo obdobný. *„Přestalo mě bavit randění. Vlastně to mělo takové různé fáze. Měla jsem jediný vážný vztah, ze kterého se vyklubala noční můra, takže špatná zkušenost, chápeš. No a potom samé párty s kámoškama, seznamování s různýma typama chlapů. A pak zase nic, uklidnila jsem se, začala pracovat a sportovat a občas jsem šla přes net s někým na schůzku. A to mě už odradilo úplně.” (K.)*

Z. se už o seznamování nepokouší z obdobného důvodu. Jak jsem již uvedla, po mnoho let udržovala vztahy, které se nakonec ukázaly jako nevyhovující pro život, proto už „randění“ nevyhledává.

Z kategorie zkušeností vyplývá, že velký vliv na stav singlovství mají vlastní zážitky, které na jednu stranu formují představy o budoucím partnerovi a na stranu druhou utlumují potřebu někoho poznávat. Zkušenosti ze schůzek a seznamování potřebu mít vztah, zdá se, jenom utlumují. Vliv zkušeností přátel má také značný podíl na tom, že respondenti zvažují výhody a nevýhody vztahů, zejména když vidí množství hádek a rozchodů. Naopak vliv primární rodiny se ukázal v nejmenší míře.

Dále se budu věnovat kategorii profese a volného času. Tyto oblasti působí na život bez partnera stejně jako život bez partnera na ně, vliv je tedy oboustranný. Kategorie spojují, jelikož jak volný čas, tak i profese vykazují stejné znaky důležité pro vliv na životní styl singles.

Profese a volný čas

Co se týká profese, všichni dotazovaní jsou ve své práci relativně spokojeni. Pět z nich dokonce práci vnímají jako radost a zahrnují ji do svého volného času, snaží se zdokonalovat a rozvíjet. Otázkou je, zda je nadšení pro kariéru a časová dotace, kterou jí věnují, příčinou jejich samoty anebo zda samota způsobila jejich touhu po seberealizaci v práci.

U respondentky L. je to jasné, sama přiznala, že ji bývalý přítel a jeho kariérismus v podstatě přivedl k tomu, že se své práci začala věnovat také naplno. Ačkoli už přítele nemá, nadšení jí zůstalo a teď je ona tou, která si není jistá svojí ochotou práci omezit kvůli vztahu.

Ka. je díky práci a cestování taktéž vytížený a měnit to nehodlá, práci má rád a jelikož je majitelem firmy, snaží se dát do profese veškerou energii. Když měl trvalý vztah, čas si dokázal dělit, avšak nyní tuto potřebu nemá a není si jistý, zda by tomu tak bylo i v případě, že by vztah navázal.

Časově náročnou práci, která jí naplňuje, má také A. *„Dělám to, co jsem vždy chtěla. Je to časově dost náročný, ale tím, že jsem sama, mi to nevadí. Můžu si dovolit organizovat čas jen mezi prací a svými osobními potřebami.“ (A.)*

Stejně jako L. i respondentka K. díky samotě a zkušenostem začala více tíhnout k profesní seberealizaci. Přiznala, že vztah u ní býval na prvním místě, ale když je sama, snaží se být dobrá v tom, co dělá: *„Dost jsem se začala zajímat o svoji práci a vím, že když mám vztah, tak je pro mě důležitější a práce je pak spíš rutina. Teď se na to dívám z jiného úhlu a přemýšlím, jak se třeba zlepšovat, dál vzdělávat, kam bych mohla směřovat a tak.“ (K.)*

H. to měl dle výpovědi vždy nastavené stejně. Práce je pro něj významnou částí života, která mu bere dost času a jelikož na vztah nepomýšlí, je s tímto stavem spokojený: *„... chodím do práce a z práce a někdy zjišťuju, že tam trávím asi dost času, jenže mám své plány a to chce dost příprav a zkušeností, takže vím, proč to dělám... a hlavně mě ta práce baví.“ (H.)*

Vypadá to, že jsou respondenti ve svých profesích spokojeni a single stav jim umožňuje věnovat se práci naplno. U několika z nich se však tomu začalo dít v momentě, kdy vztah ukončili.

S volným časem a koníčky je tomu stejně tak. Všichni z dotazovaných měli více než jeden zájem a aktivně využívají čas, který netráví v práci. Mají hodně přátel a čas využívají jak ke skupinovým aktivitám v podobě sportů, tak i o samotě - četbou, relaxací, sledováním filmů. Jako největší pozitivum na samotě ve spojení s volným časem hodnotili možnost rozvrhnout si aktivity podle svých zájmů. Dalším důležitým aspektem byl fakt, že se díky tomu, že jsou nezadaní, dostali k mnoha zajímavým činnostem, skupinám a akcím.

K. shrnuje svůj volný čas následovně: *„No a taky mám čas na koníčky. Vždycky jsem tancovala, ale teď se můžu sbalit a jet s partou na taneční festival nebo k moři s kamarádkama, chodím cvičit a večer občas ještě někam na drink a tak. Prostě se snažím žít na plno a nebýt otrávená.“* (K.)

R. tráví čas také různorodě a užívá si to: *„Někdy jsu dlouho v práci a jdeme někam na pivo a někdy jdu domů, zalezu do postele a čtu si nebo se dívám na filmy. Je to podle nálady a o tom to je. Můžu se kdykoli rozhodnout a dělat, co zrovna chci.“* (R.)

Na otázku, zda se necítí někdy sám a jak to řeší, odpověděl, že má mnoho kamarádů a činností, což je v jeho případě jasným důsledkem dlouholetého single stylu života. *„Spíš jsem si v práci a taky ve městě, jak jsem si chodíval číst do různých podniků, udělal kámoše, no a tak buď jdu sám a někde se stavím pokecat anebo mi oni volají a chtějí někam jít. Jenže já jsem i dost samotář, takže někdy jsem fakt zalezlel doma anebo sednu a jedu sám na výlet. Je to podle nálady. Taky dost rád čtu, takže bývám sám.“* (R.)

L. má koníčky, přátele i práci propojené, takže nedělá rozdíly mezi prací a trávením volného času. Stýká se se stejnou skupinou lidí a volno od práce se liší spíše v činnostech a druhu zábavy.

Z. volný čas vyplňuje studiem. *„Na starý kolena jsem začala ještě studovat. Dlouho jsem o tom jenom přemýšlela, ale pak se ve mně něco zlomilo a řekla jsem si, že když jsem to vždycky chtěla, měla bych do toho jít. A asi to dost souvisí s tím, že mám čas a chci ho využít pro sebe nějak smysluplně...“* (Z.)

Jelikož už je zřejmé, jaké postoje vykazují respondenti vůči vztahům i své samotě, co je ovlivňuje a jaké zkušenosti mají za sebou, také jak tráví svůj volný čas a vnímají kariéru, budu se v poslední kategorii věnovat výpovědím týkajícím se budoucnosti. Chtějí tedy jednou vůbec trvalý partnerský vztah, a pokud ano, jaké představy o něm mají. Přejí si svatbu, založit rodinu anebo vidí budoucnost z jiné perspektivy, z té své singlovské?

Budoucnost

Budoucnost je vždy nejasná. Můžeme plánovat, snít, a přesto nás osud vždy něčím překvapí. Proto i odpovědi mých respondentů ohledně budoucnosti byly relativní. Spíše se jednalo o představy a ideální stav, kterého by chtěli dosáhnout. Zajímala mě především budoucnost z hlediska vztahů a rodiny. Ze všech dotázaných pouze dva ani do vzdálené budoucnosti neplánují navázat vážnější partnerský vztah. Jsou spokojeni tak, jak žijí nyní, tedy svobodně a nezávisle, proto i otázky ohledně svatby či založení rodiny nepadly na úrodnou půdu. Tato témata pro ně byla více než abstraktní a popravdě se jimi ani nezabývají. Jednalo se o respondenta R., který pouze připustil, že pokud by měl mít v budoucnu přítelkyni, mělo by se ideálně jednat o někoho, kdo má již odrostlejší dítě z předchozího vztahu, protože sám se na výchovu a roli otce na plný úvazek necítí. Tento fakt je opět z velké míry ovlivněn okolím a nepřímými zkušenosti, které získal od svých přátel. Také celkový posun v rovině výchovných stylů a rodičovských rolích se mu nezdá oproti dobám dřívějším ideální a není si jist, že by rodičovství zvládl tak, jak by chtěl.

„...já fakt neplánuju s nikým být. Maximálně na té kamarádské úrovni, kdy někam zajdem, ale pak půjdeme zas každý po svém... Jako přemýšlel jsem a jediná varianta by pro mě byla možná nějaká žena, třeba rozvedená už se starším dítětem... No zase z toho pocitu, že bych selhal. Když vidím všechny ty problémy a snahy rodičů, kterým dítě nakonec stejně nevykvetě, jak by chtěli, tak mě to trochu děsí.“ (R.)

Respondentka A. rovněž neplánuje budoucnost v oblasti partnerství či rodičovství:

„...opravdu jsem takto spokojená. Asi na to má vliv i okolí, který to má stejně nastavený a s kamarády si navzdory mému věku užívám. Necítím, že bych potřebovala trvalejší vztah a nad dětma fakt nepřemýšlím.“ (A.)

L. se k otázkám stavěla poněkud ambivalentně. Vzhledem k pracovní vytíženosti a životnímu stylu je spokojená tak, jak žije, ale nepopírá, že by se to jednou mohlo změnit. Plánováním se však příliš nezabývá, nechává tomu volný průběh a také uznává, že by partner musel splňovat určité nároky, aby s ním budovala vztah, natož pak rodinu.

„Asi v tomto směru nic moc neplánuju. Mám svůj život ráda, jasně že mě občas napadne, že už mám věk, ale snažím se nebýt tlačena nějakýma normama. Když to přijde a budu vědět, že ten vztah má smysl, možná budu chtít dítě. Ale zatím to tak není, tak se tím ani nezabývám.“ (L.)

Respondentka Z. je díky svému věku v poněkud odlišné situaci. Uznala, že vzhledem k nevydařeným vztahům, během jejichž trvání se pokoušela „alespoň“ o dítě, již nemá smysl zabývat se „coby kdyby“. Do budoucna by stála spíše o přítele, se kterým by trávila příjemné chvíle. Větší zlom již neplánuje: *„No dítě už mít nebudu, i když jsem měla fáze, kdy jsem si ho chtěla pořídit klidně sama, ale nějak to prostě nevyšlo... takže já už spíš plánuju věnovat se sobě a eventuálně, kdyby přišel někdo, s kým si budu rozumět, tak budu ráda, ale nic víc už nějak nečekám.“* (Z.)

K. se staví k partnerství i mateřství pragmaticky. Muže, který by nesplňoval její očekávání z hlediska partnerských i rodičovských rolí, by nechtěla. Naznačila možnost pořídit si dítě s někým, koho dobře zná, a být single matkou. Tato respondentka totiž celkově inklinuje spíše k mužům ze svého okolí a při seznamování má problém poznávat a důvěřovat mužům cizím. *„Umím si představit, že by se mohlo stát, že nenajdu nikoho, s kým bych chtěla zůstat. Možná v takovém případě, už jsme si s holkama říkaly, že bysme si asi pořídily dítě s někým, koho známe, kdo by byl dobrý z hlediska genů a byly bysme samy aspoň s dítětem. Zase za každou cenu mít chlapa nebudu. Ale na to je snad dost času tohle řešit.“* (K.)

Poslední dva respondenti se k budoucnosti stavěli opatrně, ale touhu být otci nepopírali. Problém spíše shledávali v nedostatku času a možnostem potkat někoho, s kým by cítili určitý soulad, ze kterého by následně pramenila touha založit rodinu.

„Já bych chtěl být tatka, to jako jo. Brácha má dvě děti a moc mě baví si s něma hrát. Myslím, že mi to jde, že k nim vztah mám. Jenže je tu prostě problém s tím seznámením. Na jednu stranu nemám moc času, dost ho trávím v práci a taky s kamarádama, ale kdybych nějakou super holku pak potkal, tak bych rodinu určitě založil, ale že bych se nějak zabýval plánováním nebo to nějak aktivně řešil, to zas ne.“ (Ka.)

Obdobně je na tom H. Také si umí představit být v roli otce, ale z hlediska času a dosavadním zkušenostem se seznamováním, nevidí v blízké době nutnost řešit taková témata. *„Jo, chtěl bych určitě jednou rodinu. Teď jsem sám a zatím to neřeším, ale do budoucna bych určitě chtěl mít ženu a dítě nebo víc dětí, protože to určitě dává smysl životu. Jenom pracovat taky pořád nemůžu a kamarádi kolem se postupně žení a zakládají rodiny. Problém je v tom, že napřed potřebuju tu holku, se kterou bych tyhle věci chtěl, protože je dost zásadní, s kým si dítě pořídíš.“* (H.)

Zajímavé bylo, že všichni tři mužští respondenti v podstatě neodmítli možnost do budoucna mít vztah a rodinu, i když R. to pojal poněkud alternativně. Člověk by spíše očekával, že mateřství a svatbu budou více řešit ženy. V tomto výzkumném vzorku se však ženy jevily jako samostatné bytosti, které stejně jako muži mají svoji kariéru, volný čas a přátele. Pokud by do budoucna měly mít trvalejší vztah, rozhodně bude muset splňovat určité kvality. Žádná z nich nebude s mužem jen proto, aby nezůstala sama a už vůbec by s takovým člověkem nezaložily rodinu. Vyplývá, že by raději dítě neměly nebo, jak uvedla K., by si je pořídily samy.

Vizemi do budoucna bych zakončila interpretaci získaných informací z rozhovorů.

Praktická část bakalářské práce byla věnována výzkumu zaměřenému na cílovou skupinu singles. Výzkumný problém „singles jako fenomén současného životního stylu“ byl zúžen výzkumnou otázkou: „Jaké jsou příčiny vzniku single života a motivy, které tento styl udržují?“

Cílem práce bylo porozumět a popsat, co bylo příčinou solitérního života dotazovaných a co je v tomto stavu nadále udržuje. Vzhledem k cíli a humanistickému přístupu, který sociální pedagogika preferuje, chce-li zkoumanému jevu i účastníkovi výzkumu porozumět, jsem zvolila kvalitativní analýzu (Kraus, 2008). Pomocí polostrukturovaných rozhovorů s respondenty, jež splňovali předem daná kritéria, jsem získala data, která jsem podrobila analýze a interpretaci, díky které jsem si zodpověděla výzkumné otázky a splnila cíl práce. Obojí uvádím v závěru práce.

ZÁVĚR

Zářivá kariéra, večírky a vztahy na jednu noc. Sobectví, sebestřednost a duševní poruchy. Traumata z dětství, neschopnost milovat a svobodomyšlné hýření bez schopnosti nést zodpovědnost za svůj život i život blízkých. Možná s nadsázkou, ale obdobně jsem vždy vnímala fenomén singles na základě přibývajících článků v seriózních médiích, ale také v populárních bulvárních časopisech. Singles jsou oslavováni pro svoji nezávislost a schopnost v profesní oblasti, stejně jako bývají kritizováni z hlediska jejich sobectví vůči tradičním rolím rodiny. Rozhodla jsem se proto do problematiky nahlédnout a vlastním šetřením zjistit, jací jsou tito „solisté“ doopravdy. Na základě jejich výpovědí o svém intimním životě, zkušenostech a vizích do budoucna, jsem se snažila přijít na to, kdo je doopravdy single člověk a především, co ho k takovému stylu života přivedlo a z jakého důvodu v něm setrvává.

Sedm jedinců, kteří jsou více než dva roky bez partnera, mi poskytlo výpověď o svém životě. Asi nejzásadnějším rozřešením se pro mě stal fakt, že ani jeden z dotázaných se za single ve smyslu diskutovaného fenoménu nepovažoval. Svoji samotu vnímali jako etapu, která díky svému trvání u některých přešla ve styl života, na kterém nemají nutně potřebu cokoli měnit. Otázka, proč jsou vlastně sami, se najednou začala jevit jako prostá a přímá, bylo jednoduché na ni odpovědět. Ale na druhou stranu jsem začala zjišťovat, že na odpověď působí tolik zřejmých i skrytých vlivů, že se vlastně nedají pojmout a nelze z nich jednoznačně udělat závěr.

Z šetření vyplynulo, že se ve všech případech jedná o jedince profesně úspěšné. Práci tráví více času než jiní lidé. Pro mnohé je profese součástí volnočasové zábavy, snaží se v ní seberealizovat a vyvíjet. Stejně tak jsou všichni obklopeni mnoha přáteli a buď s nimi, nebo sami, tráví čas různými volnočasovými aktivitami. Ukázalo se však, že u některých se všechny tyto zájmy začaly formovat jako důsledek absence partnerského vztahu.

Ačkoli jsou ve svém životě respondenti spokojeni, ryzí singlovství každý z nich ve svém jednání či smýšlení narušuje. Přestože totiž někteří dotazovaní neplánují do budoucna navázat partnerský vztah, určitou alternativní formou svoji intimitu sdílejí. Důvody, proč žijí již několik let sami, vyplývají nejen ze zkušeností z bývalých vztahů a z nepřímých zkušeností svého blízkého okolí, ale také z rostoucí závislosti na své svobodě a zvycích, které prostupují celým jejich životem - od profese, přes trávení volného času, až po představy o ideálním partnerovi. Tyto představy se konstruují paradoxně na základě

času, který žijí bez něj. Nejsou ochotni pustit do svého zaběhlého života někoho jen proto, aby nebyli sami. Stali se náročnějšími, protože každý z nich je schopný žít sám, realizovat se v práci a trávit smysluplně svůj volný čas. Proč jsou tedy sami a co je k tomu přivedlo? Z šetření vyvozují závěr, že nikdo z nich netouží po celoživotní samotě, ale ani jeden nepatří k lidem, kteří usilovně lpí na sounáležitosti pod tlakem společenských norem a na úkor vlastního přesvědčí o smyslu takového vztahu. Single stav si užívají, stejně jako jsou ochotni sdílet život s partnerem a snad i založit rodinu. Jen jsou díky dobře strávené single více opatrní, protože jim kromě sdílení života, v tom jejich nic zásadního nechybí.

Domnívám se tedy, že cíle, které jsem si na počátku výzkumu stanovila spolu s výzkumnými otázkami, byly splněny. Podařilo se mi zjistit, co mé respondenty prozatím udržuje ve stavu single, které aspekty vnímají jako kladné a co jim naopak na samotě vadí. Myslím, že jsem během krátkých rozhovorů nahlédla do jejich života a okrajově také porozuměla, co mohlo být příčinou jejich dlouhodobě trvající samoty. Příčiny jejich singlovství tkví zejména ve vlastních zkušenostech i zkušenostech blízkého okolí a v délce samoty úměrné zvětšujícímu se prostoru, který v životě potřebují. Motivy, které je v tomto stavu nadále udržují, souvisí s mírou svobody, která se délkou samoty zvyšuje a zapříčiňuje samostatnost i menší ochotu přizpůsobovat se, či dělat přehnané kompromisy. Příčinou trvání je však u některých také nejistota a strach z budoucnosti, jelikož si nejsou jisti, zda by byli schopni někoho pustit do svého zaběhlého života a pohodlí. Na druhou stranu vidí v budoucnosti také strach ze zklamání, z promarněného času na schůzkách, které postrádají smysl, strach z hádek či nevěř. Úplně se však ani jeden z dotazovaných do budoucna závazkům nebránil, každý v rozhovoru připustil, že zejména sdílení zážitků i problémů je aspekt, který člověk žijící o samotě postrádá.

Jak jsem již uvedla na začátku, fenomén singles není jednoznačným termínem, což mi potvrdil i můj výzkum. Přestože se výzkumný vzorek skládal z jedinců „předdefinovaných“ určitými kritérii, kdo jsou to singles (a zda vůbec jsou) výzkum nezodpovídá. Myslím však, že v rámci sociální pedagogiky by mohl být využit jako jeden z podkladů pro několik oblastí. Podle Krause je nejtěžším úkolem sociální pedagogiky „*pomoc při hledání identity a vnitřního zakotvení v této rychle se měnící době...*“ (Kraus, 2008, s. 50). Tento obor by měl mimo jiné „*optimalizovat a usměrňovat životní situace a procesy, a to s akcentem na vnitřní potenciál jedince a jeho individualitu*“ (Kraus, 2008, s. 45). Sociální pedagogika se tudíž ve své plné šíři nezaměřuje pouze na problémové jedince, ale také na sociálně výchovný proces. Proto téma singles, které se v dnešní době

dotýká vzrůstajícího počtu mladých i středně dospělých, může být jedním ze sociálně pedagogických cílů intervence v praxi i vědeckým teoretickým tématem v oblasti partnerského poradenství, sexuální výchovy a výchovy k rodičovství, stejně jako může přispět k diskuzím na sociálních sítích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BECK, Ulrich a Elisabeth BECK-GERNSHEIM. *Individualization: institutionalized individualism and its social and political consequences*. London: SAGE, c2002, 1 online resource (xxv, 221 p.). ISBN 9781446218693.

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 431 s. ISBN 8086429326.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 8085931796.

GIDDENS, Anthony. *Sociology*. 3rd ed. Cambridge: Polity Press, c1997, xiv, 625 s. ISBN 0745618022.

GIDDENS, Anthony a Jan JAŘAB. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 8072031244.

GIDDENS, Anthony. *The transformation of intimacy*. Cambridge: Polity Press, 1992, 212 s. ISBN 0745610129.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 9788073674854.

HEUVELINE, P., J. M. Timberlake. *The Role of Cohabitation in Family Formation: The United States in Comparative Perspective*. *Journal of Marriage and Family* [online] 66 (5): 2004, 1214-1230 [cit. 15- 2. -25.]. <<http://www.jstor.org/stable/3600335>>

JAMIESON, Lynn. *Intimacy: personal relationships in modern societies*. 1st pub. Cambridge: Polity Press, 1998, ix, 209 s. ISBN 0745615732.

JOEL, Samantha. *Living Apart, Together: Why Some Couples are Forgoing Cohabitation* [online]. 2013, [cit.15 - 2. 25.]

<http://www.scienceofrelationships.com/home/2013/10/23/living-apart-together-why-some-couples-are-forgoing-cohabita.html>

KATRŇÁK, Tomáš. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2010, 222 s. ISBN 9788073633523

KOZLOVÁ, Lucie a Nicola TOMANOVÁ. Dobrovolné mateřství bez partnera. Gender, rovné příležitosti, výzkum.[online]. 2005, roč.6, č.1, [cit. 15- 2.- 25.] <

http://www.genderonline.cz/uploads/6ceebe023e7674dccb3431a0565d97230f5b380b_dobrovolne-materstvi-bez-partnera.pdf>

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 9788073673833.

LABUSOVÁ, Eva. *Singles. Proč žijí sami?* [online]. 2014, [cit. 14- 11. -11.]. <http://www.evalabusova.cz/clanky/singles_proc.php>

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 8024712849.

MAREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ. *Modernizace a česká rodina: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2003, 348 s. ISBN 8086598616.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 8024713624.

MUSÁLKOVÁ, Zuzana. *Singles aneb jak si žijí nezadaní?* [online]. 2013, [cit. 14-12-18]. <<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/290959-singles-aneb-jak-si-ziji-nezadani.html>>

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, 221 s. ISBN 8071787116.

PELIKÁN, Vojtěch a Hana LIBROVÁ: *Individualizace, individualismus a environmentální témata v sociologické a environmentální literatuře*. Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 3/2009. S. 79–95. ISSN 1214-813X

RADIMSKÁ, Radka a Martin TOMÁŠEK. *Singles – nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice*. in *Gender, rovné příležitosti, výzkum* (1-2): 10-12.

SHEEHY, Gail. *Průvodce dospělostí: šance a úskalí druhé poloviny života*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 454 s. ISBN 8071781851.

Single domácností přibývá. Mění se i způsob stravování, Češi upřednostňují hotová jídla. [online]. Tisková zpráva. Parlamentní listy, 2014, [cit. 14-12.-18]. <<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Single-domacnosti-pribyva-Meni-se-i-zpusob-stravovani-Cesi-uprednostnuji-hotova-jidla-328174>>

SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 127 s. ISBN 8071782491.

SLAMĚNÍK, Ivan. *Emoce a interpersonální vztahy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 208 s. ISBN 9788024733111.

SUSSMAN, Marvin B a Suzanne K STEINMETZ. *Handbook of marriage and the family*. New York: Plenum, 1987, xlii, 915 s. ISBN 030641967x.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 9788073673130.

TOMÁŠEK, Martin. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*. in Sociologický časopis, Vol. 42, No. 1, Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006.

TOMÁŠEK, Martin. *Singles ve světle měnících se typologií a definic: K aktuálně probíhajícímu výzkumu*. in Modernizace a česká rodina. Brno: Barristel & Principal, 2003. ISBN 80-86598-61-6

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 9788024613185.

VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004, 232 s. . ISBN 8090322832.

Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 8071843113.

WEST, G. *Dobrodružství psychického vývoje: kapitoly z vývojové psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 240 s. ISBN 8071786845.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Schéma kategorií

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Vybrané demografické údaje (1989-2013)

Tabulka č. 2: Charakteristika výzkumného vzorku

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Koncepce polostrukturovaného rozhovoru

Příloha P II: Přepis rozhovoru (respondent R.)

Příloha P III: Přepis rozhovoru (respondentka K.)

PŘÍLOHA P I: KONCEPCE POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

Osobní údaje

- Kolik je vám let?
- Jakou školu jste vystudoval (a)?
- Jaké máte zaměstnání?
- Jak bydlíte (podnájem, byt, dům, s přáteli, sám, s rodiči...)?

Motivy udržování single života

- Proč jste tedy sám (sama) a jak dlouho?
- Co pro vás osobně znamená single život, jak ho chápete?
- Jaká pozitiva vidíte v singlovství?
- Co vám na tom být sám (sama) vadí?
- Co vás dělá šťastným (šťastnou)?
- Jak trávíte volný čas? A s kým?
- Co práce? Jakou hraje ve vašem životě roli?
- A co přátelé a rodina? Jak s nimi fungujete?
- Jaký je váš názor na partnerství (manželství a děti)? Týká se vás to?
- Co očekáváte od vztahu?
- Je něco, co vás na partnerství odrazuje nebo čeho se bojíte?
- Vidíte nějaké nevýhody v single životě?
- Jak řešíte potřeby nějaké intimity, když nemáte stálého partnera?

Příčiny singlovství

- Řeknete mi něco o svém posledním trvalém vztahu? (délka, proč skončil, jak probíhal...)
- Jak byste popsal (a) své dosavadní zkušenosti s partnerstvím?
- Proč myslíte, že jste sám (sama)?
- Co vaše okolí, jak na váš životní styl nahlíží?
- Co vnímáte jako překážku pro vytvoření intimního vztahu?
- Jak byste popsal (a) manželství či vztah vašich rodičů?
- S kým trávíte volný čas?

Budoucnost

- Stojíte do budoucna o trvalejší vztah?
- Chcete mít děti či sňatek?
- V čem vidíte největší problém v navázání vztahu?
- Jak si představujete partnera (partnerku)?
- Co pro vás znamená „kompromis“ ve vztahu?
- Jak byste se formou krátké „vizitky“ popsal (a) jako eventuální kandidát (ka) na partnera (partnerku)?

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORU (RESPONDENT R.)

V = výzkumník

R = účastník šetření

V: Ahoj. Takže, než začneme s rozhovorem, chci tě ještě jednou stručně seznámit s tímto výzkumem. Vybrala jsem si tě kvůli tomu, že žiješ sám, víš, že téma je singles.

R: Jo, jo, jsem polichocen (smích).

V: Cílem je pro mě nahlédnout do single života a zjistit, co se ti na tomto životě líbí nebo nelíbí. Budu si všechno nahrávat na telefon a chci se zeptat, jestli s tím souhlasíš, že si to nahraju a pak si to přepíšu, abych mohla dělat nějaké závěry.

R: Jasně, souhlasím.

V: Dobře, takže můžeme začít?

R: Můžeme.

V: Napřed se chci teda zeptat úplně obecně, kolik ti je?

R: Bude mi 37.

V: Dobře, a co jsi studoval, jakou školu?

R: Stavebku tady v Brně.

V: Takže střední?

R: Ano, střední s maturitou a potom rok na vysoké, což jsem nějak prokaučoval.

V: Jakože tě to nebavilo?

R: No, bylo to složitější, byl jsem tenkrát trochu mimo, prostě jsem to považoval za ztrátu času a studoval jsem si sám, po svém.

V: Aha, a teď pracuješ kde?

R: Jako kancelářská krysa na úřadě, ale jsem spokojenej (smích).

V: Tak to je prima, že tě práce baví.

R: Někdy jo a někdy ne, ale nestěžuju si.

V: A bydlíš kde, myslím jako v podnájmu nebo jak?

R: Jasně, bydlím v podnájmu v Ikk, takovej malej podkrovní pokoj s kuchyňkou, kterou stejně nepoužívám, takže značka ideál.

V: Takže s bydlením jsi taky spokojenej?

R: Jo, mně to stačí. Mám to kousek do práce, chodím pěšky, do města pár zastávek a postel s telkou je pro mě vším (smích).

V: No...co na to říct (smích). A teď mi teda řekni, proč jsi vlastně sám?

R: Jednoduchá to odpověď, prostě svoboda. Nic víc.

V: Chceš říct, že svobodu vnímáš nad jakoukoli ženu a vztah?

R: Tak bych to asi neřekl. Ale vlastně asi jo, jen to zní trochu drsně. To není o tom, že bych nechtěl ženu nebo že by mi nějak vadily, i když teda někdy, když mám možnost je někde slyšet, jak se baví a o čem, tak možná se ve mně pěstuje nějaký nerv, ale je to prostě o tom, že nechci svůj čas nikomu podřizovat.

V: Aha, takže chceš žít sám, aby sis mohl dělat, co chceš?

R: Jo, přesně tak. Neznamená to, že bych a priori měl dělat špatný věci, spíš chci dělat to, co já chci a v době, kdy já chci. Nic s nikým neplánovat a neřešit, jestli na mě někdo někde čeká nebo jestli bych měl tohle nebo tamto.

V: To asi chápu, ale přesto to není úplně běžný náhled na věc, co?

R: To asi ne, ale upřímně, máš pocit, že je někdo kolem úplně normální? Že všichni žijou tak, jak chtějí, a jsou spokojeni? Já si můžu aspoň říkat, že si za trable můžu sám a nevytvářím je ještě ve vztahu.

V: Máš pocit, že bys vytvářel problémy?

R: Už samotný očekávání od toho, s kým žiješ, je problém. Já prostě nechci nikomu ubližovat, i když třeba neúmyslně, protože přijdu pozdě nebo nepřijdu vůbec nebo se mně nebude chtít na nedělní oběd k rodičům. Slyším to pořád kolem sebe, v práci a všude, takový to hodnocení typu: ale jo, znáš to, ona je fajn, jenže zas jsme museli jet do Ikei, protože chtěla nějakou závěs, kterej tam nakonec už neměli, tak jsme se šli aspoň projít po obchodech, no a tam mě sprdla, že s ní nevybírám hadry a čtu si zprávy na mobilu. To je furt dokola tyhle historky a já se toho chci prostě ušetřit, protože bych byl stejnej vůl.

V: Teda, to zní, jako by ses obětoval. Že vlastně nechceš nikomu ubližovat.

R: *Ale ne, samozřejmě, že jsem sobec a nebudu se nikomu podřizovat, ale myslel jsem to tak, že i kdybych tu holku měl rád, tak prostě vidím, jak to vždycky dopadá. Jsem už zvyklej na to, že si dělám, co chci a kdy chci.*

V: A to je co? Co vlastně děláš, když nejsi v práci a nemáš vztah?

R: *To je různý. Někdy jsu dlouho v práci a jdeme někam na pivo a někdy jdu domů, zalezu do postele a čtu si nebo se dívám na filmy. Je to podle nálady a o tom to je. Můžu se kdykoli rozhodnout a dělat, co zrovna chci.*

V: Dobře, ale každý den být sám, myslím jako doma, když nejseš s kamarádama, to ti vážně nikdo nechybí?

R: *Ale jasně že jo. Chybí mně někdo, kdo tam leží vedle a já mu můžu zrovna říct, co jsem přečetl nebo někdo, kdo se mnou bude sledovat zajímavěj pořad. To jsou chvíle, kdy tě to štve, ten pocit, že nesdílíš něco, co bys chtěl, ale zas to přejde. Jsem na to zvyklej.*

V: Takže na té samotě tě kromě těchto přepadovek nic neštve?

R: *Ani ne. Jen někdy ten pocit, že chci některý věci sdílet nebo probrat. Ale já mám štěstí, že mám kolem sebe celkem dost lidí, kteří se často ozývají. Tím, že jsem sám, tak jsem v nich asi vzbudil nějaký pocit útočiště, takže když třeba chtějí někam jít a vyčistit si hlavu nebo něco probrat, tak se mi ozvou. A protože je jich fakt dost, tak se to v tom týdnu dost prostrídá, takže já v podstatě ani sám nejsem, když nechci.*

V: Takže kamarádi jsou pro tebe důležití?

R: *No, asi ne tak, jak to vyznívá, že jsou náhražka za vztah. Spíš jsem si v práci a taky ve městě, jak jsem si chodíval číst do různých podniků, udělal kámoše, no a tak buď jdu sám a někde se stavím pokecat anebo mi oni volají a chtějí někam jít. Jenže já jsem i dost samotář, takže někdy jsem fakt zalezlejš doma anebo sednu a jedu sám na výlet. Je to podle nálady. Taky dost rád čtu, takže bývám sám.*

V: Vyznívá to úplně jako bys byl typický zadumaný solitér, který k životu potřebuje jen kavárnu a knížku.

R: *Jo, často to tak je.*

V: A když tolik čteš a jsi sám, nenutí tě to přemýšlet o životě a o tom, co dál?

R: *Myslíš, jako co dál s tím, že nikoho nemám?*

V: To taky.

R: No, spíš přemýšlím čím dál víc nad takovýma těma věcma „nad“.

V: Jako filozofie?

R: Tak nějak. Prostě přemýšlím celkově o smyslu života i vztazích. No a do toho si za mnou občas někdo přisedne, tak se seznámím a zase nasávám dalším příběhy, co mají lidi po pár pivech potřebu říkat úplně cizímu člověku. A čím víc těch osobních pravd a zkušeností poslouchám, tím víc mám pocit, že lpění na někom je vlastně nesmysl.

V: Teda, to zní celkem odevzdaně.

R: Ale ne, jen prostě chci žít spokojeně a neřeším, co bude.

V: Takže neplánuješ vztah ani děti, bydlení a takový ty standardní věci?

R: Ne, fakt ne. Jako přemýšlel jsem a jediná varianta by pro mě byla možná nějaká žena, třeba rozvedená už se starším dítětem.

V: A dítě nechceš proč?

R: No zase z toho pocitu, že bych selhal. Když vidím všechny ty problémy a snahy rodičů, kterým dítě nakonec stejně nevykvetě, jak by chtěli, tak mě to trochu děsí.

V: Mám pocit, že dost čerpáš ze zkušeností druhých. Nezkoušel jsi to někdy prostě risknout a zkusit sám?

R: Vždyť jsem říkal, že mi to tak vyhovuje.

V: Dobře. A co nějaká intimita? Tu řešíš jak, když nemáš přítelkyni?

R: Já hodně sportuju, takže sublimuju (smích).

V: Aha, začínám mít pocit, že jsi mimozemšťan (smích).

R: Ne, sportuju, to je fakt, ale mám kamarádku v práci, takže nejsem promiskuitní nebo tak. Prostě už nějaký rok spolu občas někam zajdem, když mám čas, nebo ona má čas a náladu. Někdy zajdem k ní nebo ke mně. Takže tak.

V: Takže nejsi úplně sám, už jsme u toho.

R: Ale jsem. My to fakt máme nastavený jako kamarádství, jdeme třeba do divadla nebo na koncert, párkrát jsme jeli na výlet. Ale není to pravidlo, prostě se domlouváme nárazově.

V: Ona to cítí stejně?

R: Ona je starší, chtěla by dítě, ale asi vybírala, až přebrala. Má nějaký představy, ale ty splňují třeba v práci chlapi, co jsou ženatí a podobně.

V: A s tebou je proč?

R: Protože mám čas a rozumíme si.

V: A přesto tě neláká nic víc?

R: Ne, fakt ne. Když nechci, tak s ní nikam nejdu a naopak, prostě se tak respektujeme.

V: Můžu se zeptat na tvůj poslední vážný vztah? Nemá s tím tvým postojem něco společného?

R: Ne, nemá, ale taky se mě už ptala. Poslední vztah trval pět let a skončil před pěti rokama. Byla o deset let mladší a já jsem byl hroznej vůl.

V: Co to znamená?

R: Je to na dýl, ale ve zkratce, prostě jsem měl problémy sám se sebou a s tím, abych se nějak zařadil do normálního dospělého procesu. A s ní jsem to zvládnul, jenže místo toho, abych byl ten dospělý, tak jsem jí ne vždycky věci ulehčoval.

V: Jako, že jsi ji využíval nebo jak?

R: Ale ne, bylo to fajn, jezdili jsme všude možně, užívali si to, ale někdy jsem se choval jak vůl a ona byla citlivá a dost si to brala. Ted' mě to mrzí, ale jsme kamarádi. Díky ní jsem udělal některý kroky a nějak funguju.

V: Tak proč to skončilo?

R: Prostě jsem se dostal do fáze, že jsem chtěl svobodu. Ne kvůli holkám, ale chtěl jsem být sám, přestalo mě bavit právě to řešení ve vztahu. Řešení čehokoli a plánování dalších věcí.

V: A od té doby jsi teda sám?

R: Jo, ani jsem nepotkal takovou holku. Vídám se s ní doted', a když potkávám někde jiný holky, vždycky si vzpomenu na ni, co by asi řekla ona a jak bychom ty lidi spolu hodnotili.

V: To působí, jako bys ji měl pořád rád?

R: Však jo, mám jí rád. Jenom to máme prostě nastavený kamarádsky a funguje to mnohem líp. Ona už má jiný vztah a jsme prostě kámoši.

V: To se jen tak nevidí. No a kromě čtení, sportu, kamarádů a kultury, co plánuješ do budoucna? Myslíš, že by se nenašla holka, se kterou by šlo žít? Jak by měla vypadat ideálně?

R: Žádný ideál není a ani bych ho nechtěl. Nevím, chci si s holkou rozumět, popovídat, což, jak to tak slyším kolem, bude čím dál těžší (smích). Ale i tak, já fakt neplánuju s nikým být. Maximálně na té kamarádské úrovni, kdy někam zajdem, ale pak půjdem zas každý po svém.

V: A co na to vlastně rodiče nebo okolí, nic nechtějí, žádný vysvětlení?

R: Naši žijou momentálně vnoučaty od bratra, takže mají veselo a přeorientovali se ode mě na ně. Nějak to se mnou neřeší, oni ví, že to nemá smysl.

V: Ale když jsi měl vztah a teď tak dlouho nic, není jim to divný?

R: Fakt ne, jako občas nějaký poznámky padnou, ale není to nic na řešení. Oni mě nechávají žít, dělali to vždycky. Jsou rádi, že jsu spokojenej, že mám práci, jsem zdravěj a kupuju si nesmyslný věci.

V: Jaký věci?

R: Vždycky něco dotáhnu, třeba naposledy už pátý kolo v pořadí, který se chystám proměnit v retro kousek.

V: Aha, a nesouvisí to nakupování všeho možného taky s tím, že vlastně pořizuješ jen věci pro sebe, nemusíš investovat do vztahu a nutí tě to utrácet za všechno možné?

R: Asi jo, ale mě to zatím baví. Teď kupuju obrazy. Myslím, že do umění je důležitý investovat.

V: Takže ani na závěr z tebe opravdu nedostanu doznání, že být single tě vlastně nebaví?

R: Ne, ode mě fakt ne, ale třeba se to změní a já ti zavolám a uděláš další výzkum.

V: Fajn. Tak to bude asi vše. Máš nějaké otázky k tomu rozhovoru nebo výzkumu?

R: Ani ne, pak si to rád přečtu.

V: Dobře, tak děkuju moc za tvůj čas.

PŘÍLOHA P III: PŘEPIS ROZHOVORU (RESPONDENTKA K.)

V = VÝZKUMNÍK

K = účastník šetření

V: Ahoj, takže než začneme s otázkami, chtěla bych jen pár formalit. Vše bude anonymní, rozhovor bude nahrávaný na telefon, abych si ho mohla přepsat. A tebe poprosím, jestli bys mi dala souhlas, že můžu nahrávat.

K: Jasně, můžeš.

V: Dobře. O tématu výzkumu víš, máš nějaké otázky, než začneme?

K: Ani ne, můžem jít na to.

V: Fajn. Tak já se zeptám napřed na věk, kolik ti je let?

K: 27

V: Takže pracuješ?

K: Ano, pracuji. Dělán druhým rokem na rektorátu v kanceláři.

V: A školu máš jakou?

K: Vysokou, sociologii.

V: Aha. A jak to máš s bydlením, bydlíš sama?

K: No s bydlením je to teď veselé. Měla jsem kupovat byt, ale nějak z toho zatím sešlo, což mě zklamalo. Dost jsem se na to upínala a těšila se, ale prostě to neklaplo, takže teď bydlím u kamaráda, který má volný pokoj. Věci mám v krabicích a nehodlám se tam nějak extra zabývat. Prostě budu muset řešit, co dál.

V: Tak snad to dobře dopadne a byt ti vyjde.

K: Jo, děkuji, taky doufám.

V: A když jsme u toho kamaráda a bydlení, tak už se vlastně můžu ptát k tématu. Proč je taková hezká soběstačná holka sama?

K: Jé, děkuju za komplimenty, ale ono je to docela prosté. Přestalo mě bavit randění. Vlastně to mělo takové různé fáze. Měla jsem jediný vážný vztah, ze kterého se vyklubala noční můra, takže špatná zkušenost, chápeš. No a potom samé párty s kámoškama,

seznamování s různými typama chlapů. A pak zase nic, uklidnila jsem se, začala pracovat a sportovat a občas jsem šla přes net s někým na schůzku. A to mě už odradilo úplně.

V: Jakože rande naslepo tě dorazilo?

K: Spíš vše dohromady. Osobně jsem potkávala divné chlapy. Vždycky si chtěli jenom užít nebo byli hrozně nudní. No a na netu jsem si třeba týden dopisovala a realita nakonec byla úplně jiná. Anebo se mi někdo líbil, ale z jeho strany už nebyla odezva. Takže jsem to postupně nějak vzdala. Nebo vzdala, spíš se snažím to neřešit a zaměřit se na jiné věci a snad to přijde samo.

V: Chápu teda správně, že o vztah vlastně stojíš?

K: Jasně, že stojím. Podle mě ten, kdo tvrdí, že ne, tak lže nebo je úplně divný. Nějaký sociopat (smích). Já to beru tak, že už se nechci na silu snažit. Až to přijde, tak přijde. No a taky já mám takový problém s tím, že se dost pohybuju v různých kruzích. Tancuju salsu, taky mám partu z vysoké, takže se pořád pohybuji mezi kamarády. A když už nějaký románek proběhl, tak právě s kamarádem.

V: No a co je na tom špatného?

K: Asi nic, ale kamarádky si ze mě už dělají srandu, že když to není kamarád, tak nemám zájem. Tak jsem začala přemýšlet, jestli na tom něco není. Když jsem byla na nějakým rande, tak mě vlastně nebavila taková ta fáze, jak se dva poznávají. Bylo to třeba i zajímavý, co dělali a tak, ale mě nebavilo pořád mluvit s každým o sobě. A taky jsem jim nic moc nedovolila, protože jsem prostě měla pocit, že je neznám. S těmi kamarády to bylo jiné.

V: Aha, takže ty bys vlastně ráda přeskočila fázi poznávání.

K: Tak nějak. Někoho tohle baví, že je tam to vzrušení a o'ukávání, ale já z toho mám spíš úzkost, čekám, co se z něj vyklube, jestli napíše, jestli mi v něčem nelže a tak. Možná i to je trošku u mě překážka.

V: A co pro tebe znamená aktuálně to, že jsi sama? Vidíš v tom nějaká pozitiva?

K: Tak určitě i samota má pozitiva. Dost jsem se začala zajímat o svoji práci a vím, že když mám vztah, tak je pro mě důležitější a práce je pak spíš rutina. Ted' se na to dívám z jinýho úhlu a přemýšlím, jak se třeba zlepšovat, dál vzdělávat, kam bych mohla směřovat a tak. No a taky mám čas na koníčky. Vždycky jsem tancovala, ale ted' se můžu

sbalit a jet s partou na taneční festival nebo k moři s kamarádkama, chodím cvičit a večer občas ještě někam na drink a tak. Prostě se snažím žít na plno a ne být otrávená.

V: Tak to je určitě fajn. Vypadá to, že máš kolem sebe hodně lidí, oni jsou taky bez stálých partnerů?

K: Samozřejmě hodně kamarádek už má děti nebo je čekají a plánují. Ted' je ta doba, kdy se to všechno vdává a rodí. Ale z vysoké školy mám taky hodně kamarádů, kteří žijí doslova single život. Je to jedna velká párty. Takže jsem ráda, když s něma něco podniknu. A někdy jdu zase s těma zadanýma a poslouchám jejich historky a často stížnosti a problémy. V takových chvílích si zas říkám, že jsem ráda, že mám klid (smích).

V: No a co vlastně ty očekáváš od vztahu, jaký by ten chlap měl být?

K: To je těžký. Nechci tu říkat klíše o superlativech, ale je pravda, že náročná asi jsem. Ale myslím, že přiměřeně k tomu, jaký vedu sama život. Chtěla bych, aby byl vzdělaný a abychom měli nějaké společné zájmy. Potřebuju partnera, který mě bude nějak motivovat, aby mě obohatil. Moje první a poslední zkušenost nebyla dobrá. Byl to cizinec a vyklubal se z něho despota, ale pramenilo to spíš z jeho neschopnosti. Byl zakomplexovaný a pak mi dělal peklo na zemi.

V: A jak dlouho jste spolu byli?

K: Asi rok a půl. Jenže bylo to dost na dálku. Já za ním jezdila, jenže pak neměl práci a já obětovala dost úsilí i peněz, abych mohla být s ním. Jenže on to neustál a vylíval si na mě zlost. Prostě hrůza. Takže ted' jsem taková víc opatrná a chci opravdu někoho schopného, o koho se opřu, když bude potřeba.

V: Tak to zní jako opravdu pestrá zkušenost. A když se vrátím k těm pozitivům na samotě, kromě volného času vnímáš ještě něco kladně?

K: No hlavně tu seberealizaci. A taky to, že se s nikým nehádám a nikomu se nemusím přizpůsobovat. Když poslouchám někdy holky, co řeší za věci, místo toho, aby byly spokojené a měly v těch partnerech oporu, tak si říkám, k čemu takový vztah je. A potom ty scénáře pořád dokola. Hádají se, pak se usmíří, pak se chtějí rozcházet. Občas mám pocit, že tam nezbyvá prostor pro nějakou radost.

V: Jo, tak to asi chodí. Možná je to o tom, že si toho lidé po čase neváží, že s někým jsou. A vztahu se tedy nebráníš, jak jsem pochopila. Je tu něco, čeho se obáváš dopředu?

K: Jako strach ze vztahu?

V: No jestli je něco, co tě odrazuje nebo se toho bojíš?

K: Asi právě tady těch neshod a hádek a upřímně, jak to vidím kolem sebe, tak mám strach i z nevěry. Mám pocit, že málokdo zvládne být s jedním člověkem. Já nemám ani tak strach z toho, že by mě opustil, ale že by mě podváděl. To se mi zdá horší. No a taky, jak už jsem říkala, odrazuje mě trošku to poznávání, to s tím asi souvisí, že mám prostě pocit, že trvá dlouho, než toho dotyčného poznám a pak třeba zjistím, že to nestálo za námahu.

V: Tomu asi rozumím, ale na druhou stranu dost lidí ty začátky miluje, že je vše takový nový a lidi mají ty růžový brýle.

K: Já v tom vidím právě ty brýle a hned následně pohromu (smích).

V: A až se ten správný objeví, tak jakou máš představu do budoucna? Co svatba, děti?

K: Tak na svatbě upřímně nijak nelpím, přestože u nás doma je to dost v tomhle radikální. Sestra měla podobný problém a nakonec se radši vdala, aby měla klid. Ale děti chci mít určitě. Jen na to nespěchám, i kdybych měla trvalý vztah, tak bych teď ráda ještě něco zvládla v profesní oblasti a kolem té třicítky bych to chtěla nějak řešit. No ale to je předčasný, napřed toho tatínka najít, že?

V: Ten se určitě najde, neměj strach. A jak by ten vztah měl fungovat, co si myslíš o kompromisech?

K: Určitě jsou důležité, jen záleží na hranicích, které jsme ještě schopni zvládnout a které už ne. Hodně mých kamarádek tohle řeší. Takovou tu otázku, co ještě tolerovat, v čem uhýbat a co už je moc. Potom to sklouzává do takového vzájemného porovnávání, mám pocit, kdo je na tom hůř a líp a odchází každá s tím, že je na tom třeba ještě dobře. Ale asi by tuhle věc měl každý řešit na své osobní rovině, co je pro něj důležitý. No jenže ono se to hezky mluví, ale když je člověk ve vztahu, toleruje někdy úplně mimo věci.

V: Myslíš, jako ty svému bývalému příteli?

K: Jo, přesně. Zpětně bych si nafackovala. Ale jsem snad poučená a za některé hranice už jistě nepůjdu.

V: A v čem teda vidíš největší problém dneška v navázání vztahu?

K: Asi neexistují pořádní chlapi (smích). Anebo jsou zadaní nebo se jim nelíbím. Taky to bývá naopak, já se někomu líbím a jiskra nepřeskočí.

V: To chápu, ale kde se teda člověk může seznámit?

K: Já nevím, internet jsem vzdala, na párty je to fajn, ale taky už mě tolik nebaví někde chodit po nocích. Jsem unavená z práce a mám už radši uzavřenější akce s kamarády. Čas od času ještě někam zajdu, ale to mě oslovují takoví ti baliči, kteří v nejlepším případě ještě přiznají, že mají doma ženu nebo přítelkyni. No neber takového.

V: Tak to je výhra (smích). A co tvoje rodina? Rodiče jsou spolu?

K: Jasně, naši jsou oba doktoři, takže od školy jsou spolu, společné zájmy, práce i doma, chápeš. Někdy byly pestré doby, ale nějak to překonali a teď fungují v klidu.

V: A tobě něco vzhledem ke vztahům říkají?

K: Ani ne. Oni jsou rádi, že už nejsem s tím bývalým a jinak mě nechávají tak nějak, abych se rozhodovala, jak já chci. Občas teda mají nějaké řeči, že pořád žiju jak studentka na vysoké a že pořád jen někde lítám, ale je to spíš ze srandy. Zatím nějaký strach o moji partnerskou budoucnost nemají.

V: Uměla by sis představit, že bys zůstala sama? Myslíš, že se tak dá žít?

K: Ne, jak jsem říkala, podle mě takoví lidi lžou. Být sám nejde dlouho. Vem si jen staré lidi, jak chátrají, když jim ten druhý umře. Potřebuješ přece s někým mluvit, řešit problémy, prožívat věci a koníčky. Umím si představit, že by se mohlo stát, že nenajdu nikoho, s kým bych chtěla zůstat. Možná v takovém případě, už jsme si s holkama říkaly, že bysme si asi pořídily dítě s někým, koho známe, kdo by byl dobrý z hlediska genů a byly bysme samy aspoň s dítětem. Zase za každou cenu mít chlapa nebudu. Ale na to je snad dost času tohle řešit.

V: To určitě. Byla to spíš otázka na to, jak to vnímáš, jestli bys zvládla být sama.

K: Zvládla, kdybych musela.

V: Tak jo, mně to bude asi už stačit. Máš nějaké otázky ty na mě?

K: Asi ne, pokud jsem ti pomohla, tak jsem ráda.

V: Určitě ano. Moc děkuji a ať se brzy objeví pan pravý.

K: No, snad brzy.